

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Ievos Kirkaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

**Dominavimo samprata pagal EB Sutarties 82 straipsnį
ir jo nustatymo problematika**

(Dominance Under Article 82 of the EC Treaty and the Problems of Its Finding)

Darbo vadovas: lekt. Š. Keserauskas

Darbo recenzentas: asist. M. Juonys

Vilnius 2007

Turinys

Įvadas.....	2
1. EB Sutarties 82 straipsnio kontekstai	7
2. Dominavimo samprata ir nustatymas	10
2.1. Dominavimo apibrėžimas	10
2.2. Vienasmenio dominavimo nustatymas	13
2.2.1. Atitinkamos rinkos apibrėžimo svarba	13
2.2.2. Faktoriai lemiantys dominavimo radimą	15
2.2.2.1. Rinkos dalies svarba.....	16
2.2.2.2. Kiti faktoriai.....	19
2.3. Lietuvos situacija	21
2.3.1. Lietuvos praktika taikant EB Sutarties 82 straipsnį.....	21
2.3.2. Vienasmenio dominavimo koncepcija pagal Lietuvos nacionalinę konkurencijos teisę.....	22
2.4. Kolektyvinis dominavimas	29
2.4.1. Europos Bendrijos taisyklės	29
2.4.1.1. EB Sutarties 82 straipsnis ir EB susijungimų reglamentas	33
2.4.1.2. Rinkos struktūros klausimas	34
2.5. Kolektyvinis dominavimas Lietuvos konkurencijos teisėje	35
2.6. Superdominavimas.	38
3. Dominavimo koncepcija EB Sutarties 82 straipsnio reformos kontekste	39
3.1. Reformos priežastys.....	39
3.2. Alternatyva savarankiškai dominavimo nustatymo procedūrai	41
3.3. Komisijos Pranešimas – naujas žvilgsnis į dominavimą?	44
3.4. Suinteresuotų asmenų atsiliepimai	51
3.5. Retorinis klausimas.....	54
Išvados	55
Literatūros sąrašas.....	58
Santrauka.....	66
Summary	67

Ivadas

Romos sutarties pasirašymas 1957 m. padėjo pagrindą bendrosios rinkos kūrimo procesui. Bendrosios rinkos koncepcija, be kitų svarbių sričių apima ir konkurencijos taisykles. Būtent laisvos konkurencijos užtikrinimas yra vienas svarbiausių Europos Bendrijos (toliau – EB) tikslų.

Pagal EB Sutarties 4 straipsnį valstybių narių ir Bendrijos veikla, apimanti ekonominės politikos nustatymą, turi būti vykdoma „vadovaujantis atviros rinkos ekonomikos esant laisvai konkurencijai principu“¹. Pagrindiniai Europos Bendrijos konkurencijos teisės institutai yra ūkio subjektų sudaromų susitarimų, asociacijų sprendimų bei suderintų veiksmų reguliavimas, ūkio subjektų koncentracijų kontrolė bei dominuojančių ūkio subjektų elgesio reguliavimas. Pastarasis institutas yra įtvirtintas EB Sutarties 82 straipsnyje.

Temos aktualumas. Šiame darbe nagrinėjamos temos praktinis ir teorinis aktualumas neabejotinas, atsižvelgiant į šiuolaikinių ekonominių santykių vystymąsi. Ūkio subjektams dėl tam tikrų aplinkybių sukūrus rinkoje dominuojančią padėtį, jie gali vienašališkai veikti kitų konkurentų bei vartotojų atžvilgiu, taigi išskyla grėsmė efektyvios konkurencijos egzistavimui, dėl ko yra stabdoma ne tik ekonomikos, verslo plėtros, bet net ir mokslinių tyrimų pažanga. Todėl būtina suprasti ir nagrinėti konkurencijos teisės mechanizmus, kurie sprendžia dominuojančių ūkio subjektų sukuriamas problemas ir, visų pirma, dominavimo koncepcijos ypatumus, nes taikant minėtą konkurencijos teisės mechanizmą, reikia identifikuoti, ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį. Juo labiau, kad pastaruoju metu EB konkurencijos teisėje įvyko nemenkų pasikeitimų², kurie neketina aplenkti ir taisyklių, reglamentuojančių ūkio subjektų piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Dėl to jau 2003 m. Europos Komisija (toliau – Komisija), siekdama suteikti daugiau aiškumo savo politikai šio instituto taikymo srityje, pradėjo EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos peržiūrą.

Tema taip pat svarbi tuo, jog po 1990 m. Lietuvai atsisakius planinės ekonomikos ir 1992 m. priėmus pirmąjį Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymą³, padėti ūkio liberalizavimo pagrindai. Siekiant integruotis į Europos Bendrijos rinką, 1995 m. birželio

---

¹ Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais). OJ, 2002, C 325, P. 33.

² Bendrijos konkurencijos teisės modernizavimo proceso metu peržiūrėti esminiai konkurencijos teisės institutai, priimti atitinkami teisės aktai, įtvirtinantys naują sukonkretintą Komisijos požiūrį. Pvz. Komisijos pranešimas – Vertikaliųjų apribojimų gairės. OJ, 2000, C 291, P. 1; Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. OJ, 2004, L 24, P. 1; Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo. OJ, 2003, L 001, P. 1.

³ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-841.

12 d. sudaryta Europos sutartis, steigianti asociaciją tarp Europos Bendrijų ir jos valstybių narių bei Lietuvos Respublikos⁴, pagal kurią Lietuva įsipareigojo suderinti savo nacionalinę teisę su Europos Bendrijos *acquis communautaire*, įskaitant ir konkurencijos teisės taisykles. Kartu minėtos sutarties 64 straipsnis numatė, jog veiksmai, varžantys konkurenciją ir turintys įtakos prekybai tarp Europos Bendrijos ir Lietuvos, įskaitant ir vienos ar daugiau įmonių piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi visoje Bendrijos ar Lietuvos teritorijoje ar didesnėje jos dalyje, bus vertinami pagal Europos Bendrijos steigimo sutartyje įtvirtintus kriterijus. Tiesioginis minėto įsipareigojimo padarinys buvo 1999 m. Seimo priimtas naujas Konkurencijos įstatymas, kurio 1 str. 3 dalyje nurodyta, jog “šiuo įstatymu siekiama Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos konkurencijos santykius reglamentuojančios teisės suderinimo”⁵. Taigi siekiant nepažeisti minėtų tarptautinių įsipareigojimų, būtina analizuoti ir suvokti, kokia dominavimo koncepcija yra įtvirtinta EB konkurencijos teisėje, bei kokie yra jo nustatymo principai. Svarbu įvertinti, kiek Lietuvai pavyko perimti EB konkurencijos teisės nuostatas dominavimo aspektu.

Kita vertus, priėmus naująjį Tarybos reglamentą dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų EB Sutarties 81 ir 82 straipsniuose įgyvendinimo⁶, EB Sutarties 82 straipsnis šiuo metu taikomas tiesiogiai Europos Sąjungos valstybėse narėse, todėl lygiagrečiai su Komisija bei Bendrijos teismais, atlikti tyrimus bei taikyti 82 straipsnį turi teisę ir nacionalinės konkurencijos institucijos bei nacionaliniai teismai. Todėl, išsiplėtus subjektų ratui, itin svarbu užtikrinti vieningą praktiką, aiškinant dominavimo pagal EB Sutarties 82 straipsnį koncepciją bei sprendžiant jo nustatymo klausimus.

Darbo tikslai ir tyrimo objektas. Pagrindinis šio darbo tikslas – atskleisti Europos Bendrijos konkurencijos teisėje įtvirtintą ūkio subjektų dominuojančios padėties sampratą, dominavimo nustatymo ypatumus ir dažniausiai sutinkamas problemas. Itin svarbi analizės dalis yra skiriama dominavimo koncepcijos plėtojimo tendencijoms, atsižvelgiant į šiuo metu Komisijos pradėtą EB Sutarties 82 straipsnio reformą. Apžvelgiama mokslinė literatūra bei teismų formuojama praktika, visapusiškai aptariant EB konkurencijos teisės suformuotą dominavimo koncepciją bei galimą 82 straipsnio reformos įtaką jai.

Darbe koncentruojamasi į Bendrijos teismų bei Komisijos suformuluotą praktiką šia tema bei galimus pasikeitimus, nemažai dėmesio skiriama ir Lietuvos konkurencijos

---

⁴ 1995 m. birželio 12 d. Europos sutartis, steigianti asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų Šalių Narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės. Valstybės žinios, 1998 01 31, Nr. 11-266.

⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.

⁶ 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo. OJ, 2003, L 001, P. 1

teisėje nusistovėjusioms taisyklėms, kurios reglamentuoja ūkio subjektų dominavimą, siekiant įvertinti, ar Lietuvoje galiojančios konkurencijos teisės normos atitinka Europos Bendrijos taisykles dominavimo padėties aspektu.

Pažymėtina, kad darbe yra nagrinėjama būtent dominavimo padėties problematika, todėl kaip savarankiško tyrimo verti ir pernelyg atitolę neanalizuojami piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi klausimai. Taip pat nenagrinėjamos ir tam tikrų specifinių ūkio sektorių (telekomunikacijų, energetikos, *etc.*) ypatybės dominavimo srityje.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš trijų dalių. Pirmoje dalyje trumpai aptariami EB Sutarties 82 straipsnio kontekstai. Siekiama atkreipti dėmesį, jog galbūt dėl jų poveikio EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktika ne visada teikė teisinį aiškumą, kas galiausiai ir atvedė iki dabar vykstančio šio instituto reformos proceso. Antra darbo dalis skirta gelminių dominavimo problemų analizei bei Europos Bendrijos konkurencijos teisės ir Lietuvoje esančios praktikos dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklių, gretinimui. Atskirai aptariami vienasmenio, kolektyvinio bei superdominavimo aspektai. Trečiojoje dalyje siekiama išvelgti Europos Bendrijos konkurencijos teisės taisyklių, liečiančių dominavimo klausimus, permainas EB Sutarties 82 straipsnio reformos kontekste. Šią dalį pabaigia retorinis klausimas, kaip Lietuva pasitiks Europos Bendrijoje vykstančius pokyčius.

Tyrimo metodai. Šiame darbe naudojamas sisteminis bei loginis metodas, siekiant atskleisti dominavimo probleminius klausimus bei įvertinti nevienareikšmišką Bendrijos institucijų formuojamą praktiką. Taip pat šie metodai naudojami tiriant EB Sutarties 82 straipsnio reformos procesus bei išvelgiant tam tikras tendencijas dominavimo koncepcijos aspektu. Nurodyti metodai yra derinami su lyginamuoju metodu. Siekiant išsamiau atskleisti EB dominavimo koncepcijos ypatumus, tam tikri dominavimo aspektai lyginami su Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV) įtvirtintomis konkurencijos teisės taisyklėmis, sprendžiančiomis analogiškas problemas dėl ūkio subjektų vienašališko elgesio. JAV konkurencijos teisės sistema pasirinkta todėl, kad tai yra viena labiausiai išplėtotų sistemų, o konkurencijos teisės reguliuojami visuomeniniai santykiai yra gana panašūs į santykius, susiklosčiusius Europos Bendrijoje. Lyginama ir Lietuvos bei Europos Bendrijos teisė, siekiant atskleisti Lietuvoje įtvirtinto dominavimo modelio turinį bei nacionalinių konkurencijos institucijų formuojamą praktiką šiuo klausimu.

Darbo originalumas. Nors EB Sutarties 82 straipsnis gan plačiai analizuojamas užsienio autorių, tačiau didesnė darbų yra skiriama ne pačiai dominavimo sampratai, bet piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi problematikai. Kalbant apie šio straipsnio reformą, daugelio specialistų dėmesys nukreiptas ne į galimus dominavimo koncepcijos

pokyčius. Vis dėlto reikia paminėti, jog pavyko rasti keletą esminių (šio darbo tematikos atžvilgiu) publikacijų, kurių autoriai visą reformos proceso analizę sutelkė daugiau į dominavimo klausimą. Tad pirmiausia minėtinas Londono ekonomikos ir politinių mokslų universiteto⁷ lektorius *Giorgio Monti*⁸ bei Salzburgo universiteto profesorius *Thomas Eilmansberger*, deja, prie šio autoriaus darbo “*Dominance – the lost child? How effects-based rules could and should change*” priėti nepavyko.

Lietuvos teisės doktrinoje piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi institutas nėra plačiai nagrinėjamas nei Europos Bendrijos, nei Lietuvos nacionalinės konkurencijos teisės kontekste. Ypač minimaliai liečiama dominavimo problematika. Be to, pradėti tyrimai dažniausiai publikuojami užsienyje. Kai kurie teisės specialistai yra parengę keletą piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi reguliavimo Lietuvoje apžvalgų, kurios klausimų-atsakymų forma daugiau supažindina su nacionalinės konkurencijos teisės reglamentavimu nei atlieka gilesnę šio instituto probleminių klausimų analizę⁹. Neatsargu daryti griežtas išvadas, tačiau kol kas atrodo, jog Šarūnas Keserauskas yra pirmasis, kuris atkreipia dėmesį į Lietuvos nacionalinės konkurencijos teisės praktiką dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklių taikymo¹⁰. Vis dėl to EB Sutarties 82 straipsnio kontekste formuojama dominavimo koncepcija tarp Lietuvos teisės teoretikų dėmesio nesusilaukia. Tiesa, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi problematika Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Civilinės teisės ir civilinio proceso katedroje yra rašytas magistrinis darbas¹¹, tačiau jis skirtas piktnaudžiavimo ypatumams, kas nėra šio darbo objektas.

Formos aspektu darbas originalus dėl siekio ne tik aptarti labiausiai su dominavimo samprata bei jo nustatymu susijusias problemas, bet ir tirti Lietuvos situaciją, tiek taikant tiesiogiai EB Sutarties 82 straipsnį, tiek siekiant įgyvendinti pagrindinius Europos Bendrijos konkurencijos teisės principus nacionalinėje teisėje. Be to, kitas ryškus darbo akcentas yra stebėtojo pozicija, analizuojant šiuo metu vykstančią EB Sutarties 82 straipsnio reformą, bei išvelgiant tam tikras tendencijas.

---

⁷ The London School of Economics and Political Science.

⁸ Įdomi dominavimo koncepcijos analizė yra patekta *Giorgio Monti* straipsnyje *The Concept of Dominance in Article 82*. <<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>

⁹ Leidinyje *Dominance: the regulation of dominant firm conduct in 37 jurisdictions worldwide*. – Londonas: Law Business Research Ltd, 2006 m., Norkus I., Butkevičius L., yra parengę ir skyrių apie Lietuvą. <<http://www.norcous.lt/index.php/pageid/74>>

¹⁰ FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. Šioje knygoje skyriaus apie Lietuvos konkurencijos teisę, įskaitant ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklių aptarimą, autorius yra Šarūnas Keserauskas.

¹¹ STANČIUKAITĖ, S. Magistro darbas *Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi. Probleminiai aspektai ir galimos reformos gairės Bendrijoje*. Vad. lekt. Š. Keserauskas, 2006.

Svarbiausi šaltiniai. Darbe pirmiausiai remtasi EB Sutarties tekstu, Tarybos ir Komisijos išleistais antrinės teisės aktais bei pranešimais¹². Aktuali buvo ir Jungtinių Amerikos Valstijų Šermano akto 2 skyriaus peržiūra. Taip pat analizuotos Lietuvos konkurencijos teisės taisyklės bei Konkurencijos tarybos kartu su administraciniais teismais formuojama praktika¹³. Tiriant dominavimo padėties problematiką, remtasi ir Bendrijos teismų bei Europos Komisijos suformuluotomis taisyklėmis bei aiškinimais.

Svarbus vaidmuo tenka Komisijos 2005 m. paskelbtam Pranešimui dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui¹⁴ bei Patarėjų ekonominiais klausimais konkurencinės politikos srityje grupės parengtai ataskaitai¹⁵, kurių gilesnė sisteminė analizė buvo vertinga siekiant nurodytų darbo tikslų.

Didelis dėmesys teiktas užsienio autorių darbams, iš kurių pirmiausiai norėtųsi paminėti vieną naujausių knygų EB Sutarties 82 straipsnio tematika – autorių R. O'Donoghue, A. J. Padilla „*The Law and Economics of Article 82 EC*“. Vis dėlto vertingiausi buvo įvairūs straipsniai (kai kurie iš jų minėti apibūdinant darbo originalumą) bei Komisijos atstovų pasakytos oficialios kalbos. Jų tarpe dėl savo naujumo ir koncentravimosi vien tik į dominavimo problemas, paminėtinas Pasaulinio Konkurencijos Teisės Centro atstovų pateiktas tiriamasis pranešimas „*The Concept of Dominance in EC Competition Law*“¹⁶. Šioje vietoje itin naudinga buvo WestLaw internetinė duomenų bazė. Iš lietuvių darsyk minėtinas Š. Keserauskas, kuris yra skyręs dėmesio Lietuvos nacionalinėje konkurencijos teisėje įtvirtintoms piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklėms. Kadangi darbų yra daug, netikslinga juos vardinti, tad visus, kuriais remiamasi, galima išvysti literatūros sąrašė.

---

¹² Minėtini 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OJ, 2004, L 24, P. 1); 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo. OJ, 2003, L 001, P. 1; Gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OJ, 2004, C 31, P. 5); Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OJ, 1997, C 372, P. 13); Komisijos pranešimas – Vertikaliųjų apribojimų gairės (OJ, 2000, C 291, P. 1) ir kiti.

¹³ Svarbiausi šaltiniai – Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856; 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000 06 28, Nr. 52-1516; taip pat Konkurencijos tarybos nutarimai bei teismų sprendimai bylose dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, kurie nurodyti literatūros sąrašė.

¹⁴ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses* <<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

¹⁵ „*An economic approach to Article 82*“. Ataskaita parengta DG COMP vyriausiojo ekonomisto oficialaus prašymo pagrindu. <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/studies/eagcp_july_21_05.pdf>

¹⁶ GERADIN D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

1. EB Sutarties 82 straipsnio kontekstai

Bene pirmą kartą dominuojančių ūkio subjektų elgesį reglamentuojančios normos Bendrijoje buvo įtvirtintos Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties (toliau – EAPB sutartis) 66 straipsnyje: „jei valstybinės ar privačios įmonės vieno, jos jurisdikcijai priklausančio produkto rinkoje *de jure* ar *de facto* turi ar įsigyja dominuojančią padėtį, apsaugančią jas nuo veiksmingos konkurencijos pagrindinėje bendrosios rinkos dalyje, ir naudojasi šia padėtimi priešingai šios Sutarties tikslams, Aukščiausioji valdžios institucija pateikia joms tokias rekomendacijas, kurios neleisų šitaip naudotis dominuojančia padėtimi“¹⁷. Antimonopolinių nuostatų atsiradimui sutartyje nemažą įtaką turėjo Jungtinės Amerikos Valstijos, kurios, bijodamos Vokietijos ekspansionizmo atgimimo, aktyviai palaikė tokių taisyklių įtraukimą¹⁸. Tiesa, EAPB sutarties taikymo sritis buvo gerokai siauresnė – bendroji anglies ir plieno rinka.

Atsižvelgiant į tai, kad tuo metu praktiškai jokia Europos valstybė nebuvo išvysčiusi konkurencijos teisės sistemos¹⁹, kurią galima būtų palyginti ar pasitelkti kaip išsamų šaltinį būsimam EB Sutarties 82 straipsnio turiniui, EAPB sutartis turėjo žymų poveikį EB Sutarties normų, įtvirtinančių konkurencijos taisykles, formuluotei²⁰. Kai kurie autoriai teigia, jog galutinę EB Sutarties 82 straipsnio formuluotę lėmė ir Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos teisė, tačiau ši įtaka nėra pakankamai įvertinta²¹. Vis dėlto analizuojant Europos ir JAV konkurencijos teisės normas, draudžiančias ūkio subjektams piktnaudžiauti savo galia, pirmiausiai pastebimi Šermano akto 2 skyriaus²² bei EB Sutarties 82 straipsnio tekstų skirtumai. Europos konkurencijos taisyklės nurodo, jog: „...draudžiamas bet koks ... piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi bendrojoje rinkoje ar didelėje jos dalyje...“, tuo tarpu Šermano akte dėstoma, jog „...kiekvienas asmuo, kuris monopolizuos ar bandys monopolizuoti ..., bus pripažintas nusikaltimo padarymu ir bus baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu...“. Taigi EB Sutarties 82 straipsnio tikslas yra užkirsti kelią dominuojantiems ūkio subjektams naudoti savo galią piktnaudžiaujant, kai tuo tarpu pats dominavimo padėties buvimas nėra neteisėtas, tačiau,

¹⁷ Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties sutartis įsigaliojo 1952 m. liepos 23 d. ir pagal sutarties 97 straipsnį baigė galioti po penkiasdešimties metų, tai yra 2002 m. liepos 23 d.

¹⁸ JUNEVIČIUS, A., SCHAFER, H.M. *Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė*. – Kaunas, 2005, P. 204.

¹⁹ Kai kurie autoriai atkreipia dėmesį, jog to meto Vokietijos teisės sistemą sąlyginai galima būtų laikyti išimtimi šiuo aspektu. Žr. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. – Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, P. 10.

²⁰ O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006. P. 10.

²¹ Ibid. P. 10

²² *Antitrust division manual*. Sherman antitrust act.

<<http://www.usdoj.gov/atr/foia/divisionmanual/ch2.htm#a1>>

šio straipsnio taikymo prasme, tokią padėtį reikia nustatyti. JAV konkurencijos teisėje nereikalaujama formalaus dominavimo padėties radimo, tačiau koncentruojamasi į antikonkurencinio elgesio, kuris sukuria arba kelia grėsmę monopolijos sukūrimui, identifikavimą²³.

Viena iš principinių Šermano akto 2 skyriaus taikymo taisyklių, suformuluota *Olympia Equip. Leasing Co. v. Western Union Tel Co.* byloje²⁴, nurodo, jog monopolistas, kaip ir bet kuris kitas ūkio subjektas turi teisę aktyviai konkuruoti. Tuo tarpu Europoje stambios įmonės negali taip laisvai sutelkti pastangų savo sėkmei – dominuojančiam ūkio subjektui uždedama pareiga rūpintis rinkos struktūra ir likusia rinkoje konkurencija²⁵.

Nemenką įtaką EB Sutarties 82 straipsnio formavimui turėjo ir ordoliberalistinė Freiburgo mokykla²⁶, lėmusi struktūrinio požiūrio vyravimą EB konkurencijos teisėje. Pažymėtina, jog ordoliberalistai iškelia sąžiningumo idėją (angl. – *fairness*), atspindinčią požiūrį, jog mažos ir vidutinės įmonės yra taip pat svarbios vartotojų gerovei, ir dėl to jos turėtų sulaukti tam tikros apsaugos nuo ūkio subjektų, turinčių didelę rinkos galią²⁷. Būtent toks istorinis kontekstas dažnai verčia Komisiją būti kontrolės organu ir konkurencijos problemas spręsti intervencijos į rinkos procesus būdu. Dėl to ypač susilaukiama kritikos iš JAV konkurencijos teisės specialistų²⁸, kurių požiūriu rinkos savireguliacijai turėtų būti paliekama didesnė laisvė. Be to, ordoliberalistinė sąžiningumo idėja veda prie bandymo saugoti konkurentus, siekiant taip užtikrinti neiškraipytą konkurenciją, kas taip pat nesusilaukia didelių palaikymų iš konkurencijos teisės teoretikų bei praktikų. Reikia pažymėti, kad svarbus žingsnis nauja linkme šioje srityje yra Konkurencijos komisarės *Neelie Kroes* išsakyta pozicija, jog Bendrijos konkurencijos

---

²³ O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, P. 12.

²⁴ *Olympia Equip. Leasing Co. v. Western Union Tel. Co.* – cituojama pgl. MCDONALD, B. J. *Section 2 and article 82: cowboys and gentlemen*. Kalba, pasakyta 2005 m. birželio 16-17 d. vykusioje Antrojoje metinėje konferencijoje Briuselyje, skirtoje 82 str. modernizacijai. <<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/210873.htm>>

²⁵ PIT 2003 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje T-219/99, *British Airways plc v Commission of the European Communities* (2003), ECR II-05917. Para. 242

²⁶ Pagal ordoliberalizmo doktriną, valstybė turi sukurti tinkamą teisinę aplinką ekonomikos vystymuisi bei palaikyti didelį konkurencijos lygį rinkoje. Didžiausias šios krypties atstovų rūpestis yra tas, kad, jei valstybė nesiims aktyvių konkurencijos skatinimo veiksnių, gali susidaryti įmonės, turinčios monopolinę galią, kurios ne tik keltų grėsmę rinkos ekonomikos pranašumams, bet ir galėtų įtakoti valstybės valdžios struktūras, kadangi stipri ekonominė jėga gali virsti politine jėga. Plačiau žr. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, P. 8; GORMSEN, L. L. Article 82 EC: Where are we coming from and where are we going to. In *The Competition Law Review*, 2006. <<http://www.clasf.org/CompLRev/downloads/Vol2Issue2.htm>>

²⁷ O'DONOGHUE, R., PADILLA A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, P. 9.

²⁸ JEBSEN, P., STEVENS, R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. <<http://www.westlaw.com>>

teisė turi saugoti konkurenciją bendrojoje rinkoje, o ne konkurentus, taip užtikrindama, kad nebus daroma žala vartotojų gerovei²⁹.

Tačiau kaip ir visa Bendrijos konkurencijos teisė, taip ir EB Sutarties 82 straipsnis visada turėjo platesnius tikslus nei paprasčiausias vartotojų gerovės užtikrinimas. Vien tai, kad šis straipsnis yra įtvirtintas EB steigimo sutartyje lemia jo platesnį interpretavimą, atsižvelgiant pirmiausia į EB steigimo sutarties kertinius principus bei į Bendrosios rinkos kūrimo koncepciją. Vienas iš Konkurencijos komisarų yra pasakęs, kad Europos Bendrijos konkurencijos politika siekia ekonominių, politinių bei socialinių tikslų. Konkurencijos politika turi ne tik skatinti efektyvią gamybą, bet taip pat siekti EB steigimo sutarties tikslų <...> Be to, yra būtina užtikrinti pliuralistinę demokratiją, kuri negalėtų išlikti esant stipriai ekonominės galios koncentracijai³⁰.

Taigi darytina išvada, jog galbūt didžiausia EB Sutarties 82 straipsnio taikymo problema yra ta, kad šio instituto ribos ne visada būdavo aiškiai apibrėžiamos, o stengiantis pasiekti tokią nemenką paletę įvairių tikslų, neišvengta sprendimų (tiek nustatant, jog ūkio subjektas užima dominavimo padėtį, tiek vertinant jo elgesį), priimtų pragmatišku stiliumi, nepamirštant Europos bendrijos bendrosios rinkos konteksto. Todėl šiuo metu skiriamas nemažas dėmesys šio instituto reformavimui, turėtų suteikti pagrindo nuosekliems, pagrįstiems bei teikiantiems daugiau teisinio apibrėžtumo Komisijos bei teismų sprendimams bylose dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi.

---

²⁹ KROES, N. Kalba, pasakyta 2005 m. rugsėjo 23 d. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Niujorke, Fordham Bendrosios teisės institute.

<<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/537&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

³⁰ Cituojama pgl. JEBSEN, P., STEVENS, R.. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996, <<http://www.westlaw.com>>

2. Dominavimo samprata ir nustatymas

2.1. Dominavimo apibrėžimas

EB Sutarties 82 straipsnis draudžia piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi rinkoje, jei tai daro įtaką prekybai tarp valstybių narių. Iš esmės, jame kalbama apie tuos ūkio subjektus, kurie turi didelę rinkos dalį ir kurie veikia vienašališkai konkurentų atžvilgiu. Pažymėtina, jog EB Sutarties 82 straipsnis nedraudžia ūkio subjektams užimti dominuojančios padėties³¹. Jame įtvirtinta taisyklė tiesiogiai nukreipta į ūkio subjekto, užimančio dominuojančią padėtį, elgesį, kuriuo siekiama pašalinti konkurenciją. Taigi, galima teigti, jog ūkio subjektai, rinkoje neužimantys dominuojančios padėties, gali teisėtai vykdyti tokį elgesį, kuris dominuojančiam ūkio subjektui būtų draudžiamas, nes, kaip teigia *R. O'Donoghue* bei *A J. Padilla*, ūkio subjektui neturint rinkos galios, tokie veiksmai būtų „arba iracionalūs, arba nesukeltų pakankamai neigiamo ilgalaikio efekto vartotojų gerovės atžvilgiu“³². Todėl dominavimo padėties nustatymas bylose pagal EB Sutarties 82 straipsnį turi didžiulę reikšmę. Tačiau, kaip suprantamas dominavimas, EB sutartis detaliau nepaaiškina.

Europos Komisijos generalinio direktorato parengtas ne specialistams vadovas „ES konkurencijos politika ir vartotojas“ pateikia pakankamai paprastą dominuojančio rinkoje dalyvio apibrėžimą – tai „rinkoje dominuojanti įmonė, kuri gali keisti savo gaminio kainą ar kokybę, neatsižvelgdama į savo konkurentus, vartotojus ar tiekėjus, ir nepatirti didesnio poveikio savo pardavimo rezultatams“³³. Tačiau minėtas dokumentas teikia tik bendrą informaciją ir neturi jokios teisinės galios bei niekaip nesaisto Komisijos bei teismų. Taigi, norint suprasti, kas yra dominuojanti padėtis, pirmiausiai reikia nagrinėti Komisijos praktiką bei Europos Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

United Brands byla buvo viena pirmųjų bylų, kur Europos Teisingumo Teismas pateikė dominavimo apibrėžimą, nuroydamas, kad tai „ekonominės galios statusas, kuris suteikia įmonei galimybę užkirsti kelią veiksmingai konkurencijai tam tikroje rinkoje bei galią veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų ir vartotojų“³⁴. Ši dominuojančios

---

³¹ ETT 1983 m. lapkričio 9 d. sprendimas byloje 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v Commission of the European Communities* (1983), ECR 03461. Para. 10.

³² ROBERT O'DONOGHUE, A JORGE PADILLA. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, P. 6.

³³ Europos Komisija. ES konkurencijos politika ir vartotojas. P. 27. <<http://www.konkuren.lt>>

³⁴ ETT 1978 m. vasario 14 d. sprendimas byloje 27/76, *United Brands Company and United Brands Centraal BV v Commission of the European Communities* (1978), ECR 207. Para. 65

padėties definicija, įtvirtinta ir *Hoffmann-La Roche* byloje³⁵, svarbi yra tuo, kad tokiu dominavimo apibrėžimu vadovaujamosi iki šiol.

Richard Whish išskiria kelis šio apibrėžimo elementus: a) ūkio subjektų galią veikti nepriklausomai nuo konkurentų ir vartotojų; b) galimybę užkirsti kelią veiksmingai konkurencijai³⁶. Autorius kelia minėtų dviejų elementų santykio bei jų įrodinėjimo klausimą, siūlydamas, jog esminiu elementu, kurį reikia įrodyti, turėtų būti laikoma ūkio subjektų galia veikti tam tikroje rinkoje nepriklausomai, kas atspindi ekonomistų požiūrį dėl rinkos galios – galimybės įmonei pakelti kainas virš konkurencinio lygio ir taip gauti padidintą pelną. Tuo tarpu galimybę užkirsti kelią veiksmingai konkurencijai *Richard Whish* traktuoja kaip aprašomąją frazę, o ne nurodomąjį elementą³⁷. Tačiau minėtų elementų išskyrimas yra panašus į dirbtinį dominuojančios padėties apibrėžimo skaidymą – kai kurie autoriai atkreipia dėmesį, jog teisine prasme šie du elementai yra lygiareikšmiai, t.y. bent vienam iš jų esant teismai linkę patvirtinti ir kito buvimą³⁸. Juo labiau, kad pats Europos Teisingumo Teismas, įvedęs nurodytą dominavimo apibrėžimą, niekada nėra daręs skirtumo tarp jo elementų³⁹.

Giorgio Monti kiek kitu rakursu žvelgia į dominavimo apibrėžimą ir tvirtina, jog dabartinė Bendrijos konkurencijos teisė dominavimą apibrėžia, neaiškiai suplakdama kriterijus, kurie yra rinkos galios buvimo vertinimo pagrindas, bei kriterijus, kurie aktualūs komercinės galios (angl. – *commercial power*) radimui⁴⁰. Autorius teigia, jog pagrindinėse bylose vis tik labiau išryškintas komercinės galios aspektas⁴¹. Tuo tarpu dominavimo prilyginimas žymios rinkos galios turėjimui potencialiai apribotų skaičių ūkio subjektų, kurie pripažįstami dominuojančiais⁴². Pažymėtina, kad Elektroninių ryšių gairėse dėl žymios rinkos galios nustatymo⁴³, dominavimas yra prilyginimas žymios

---

³⁵ ETT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461. Para. 38.

³⁶ WHISH R. *Competition law*. – 5th ed. – London: LexisNexis, 2003. P. 179.

³⁷ *Ibid.*, P. 179 - 180

³⁸ GERADIN, D., *et al.* *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

³⁹ *Ibid.* 3.

⁴⁰ MONTI, G. *The Concept of Dominance in Article 82*. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 31. Pažymėtina, kad darbe naudotas per žemiau nurodytą internetinę prieigą pasiektas dokumentas.

<<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>

⁴¹ Pavyzdžiui, nurodoma, jog *United Brands* byloje Europos Teisingumo Teismas koncentravosi ne į klausimą, ar ūkio subjektas gali laisvai pakelti kainas ir sumažinti gamybos apimtis, o į didesnę ūkio subjekto efektyvumą ir jo galimybę atsispirti konkurentų iššūkiams, kas iš esmės reiškė jo komercinę galią. *Ibid.* P. 40.

⁴² *Ibid.* P. 33.

⁴³ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services. (OJ, 2002, C 165, P. 6) Pažymėtina, kad vartojamas pavadinimas „Elektroninių ryšių gairės dėl žymios rinkos galios nustatymo“ nėra oficialus ir naudojamas tik šiame darbe.

rinkos galios turėjimui, tačiau EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikoje kitiems ekonominiams sektoriams, tokio aiškaus nurodymo nėra.

Apskritai, reikia pastebėti, kad pati dominavimo definicija nesusilaukė tiek daug kritikos, kuri kur kas labiau yra nukreipta į dominavimo nustatymą lemiančių faktorių taikymą. Komisija šiuo metu yra išreiškusi nuomonę dėl dominavimo apibrėžimo Pranešime dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui⁴⁴, kuri remiasi anksčiau sukaupta Komisijos bei teismų patirtimi. Atkreiptinas dėmesys, kad nors pats pranešime pakartotas dar pirmosiose bylose įtvirtintas dominavimo apibrėžimas, tačiau bene pirmą kartą Komisija aiškiai išskiria jo 3 elementus: a) ekonominės galios pozicija rinkoje; b) kuri suteikia galimybę užkirsti kelią veiksmingos konkurencijos rinkoje išlaikymui; c) įgalina ūkio subjektą veikti nepriklausomai pastebimu mastu⁴⁵.

Lyginant su Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos teisės institutu, kuris skirtas spręsti problemas, susijusias su vienašališku ūkio subjektų elgesiu konkurentų atžvilgiu, pastebėtina, kad yra vartojamas monopolijos terminas, o ne dominuojančios padėties sąvoka. Tačiau pats monopolinės jėgos⁴⁶ apibrėžimas nėra itin nutolęs nuo Europoje nustatytos dominavimo definicijos. Vis dėlto galima teigti, jog pirmasis yra artimesnis ekonominiam rinkos galios apibrėžimui. Klasikinis teisinis monopolinės galios apibrėžimas yra „galėjimas kontroliuoti kainas arba pašalinti konkurenciją“⁴⁷. Naujausi teismų sprendimai yra dar labiau sukonkretinę ir priartinę šį apibrėžimą prie ekonominės rinkos galios koncepcijos, nurodydami, jog „ūkio subjektas yra monopolistas, jei jis sugeba pelningai pakelti kainas gerokai virš konkurencinio lygio, būtent, jei jis turi žymią rinkos galią“⁴⁸.

Taigi nors semantinė prasme monopolinės jėgos ir dominuojančios padėties apibrėžimai skiriasi, tačiau teisiniu aspektu šios sąvokos yra gana artimos, išskyrus tai,

---

⁴⁴ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*

<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

⁴⁵ Apie dominavimo koncepciją EB 82 straipsnio reformos kontekste bei galimas išvalgas plačiau kalbama 3 šio darbo dalyje.

⁴⁶ Angl. „monopoly power“

⁴⁷ *United States v. E.I. du Pont de Nemours & Co.*, 351 U.S. 377, 391 (1977), - cituojama pgl. PATE, R. H. *The Common Law Approach and Improving Standards for Analyzing Single Firm Conduct*. Kalba, pasakyta 2003 m. spalio 23 d. Thirtieth annual conference on international antitrust law and policy, Fordham Corporate Law Institute, Niujorkas.

<<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/202724.htm>>

⁴⁸ PATE, R. H. *The Common Law Approach and Improving Standards for Analyzing Single Firm Conduct*. Kalba, pasakyta 2003 m. spalio 23 d. Thirtieth annual conference on international antitrust law and policy, Fordham Corporate Law Institute, Niujorkas.

<<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/202724.htm>>

kad Jungtinėse Amerikos Valstijose labiau atspindimas ekonomistų požiūris⁴⁹. *William J. Kolasky* teigia, kad europiečių dominavimo ir amerikiečių monopolijos apibrėžimai yra panašūs, juo labiau, kad abi teisės sistemos dominavimo nustatymui taiko panašų testą – daugiausiai remiasi rinkos dalies požymiu, nors kartu pripažįsta ir kitų nustatymo faktorių analizės būtinumą⁵⁰. Tačiau kai kuriose rinkose, ypač tose, kur yra svarbūs fiksuoti kaštai, įmonės beveik nuolatos turi tam tikrą rinkos galią ta prasme, kad gali nustatyti kainas virš ribinių kaštų. Taigi atsižvelgiant į tai, kad rinkos dalys yra gana grubus rinkos galios matas ir kelia vis daugiau abejonių dėl savo svarumo, minėtas autorius tvirtina, jog teisinė monopolinės galios bei dominavimo definicija – galia pašalinti konkurenciją arba veikti nepriklausomai nuo kitų konkurentų bei vartotojų – yra riboto naudojimo, todėl reikia geresnio dominavimo bei monopolijos galios apibrėžimo, kuris būtų grindžiamas kitais – ne rinkos dalies, kriterijais⁵¹.

2.2. Vienasmenio dominavimo nustatymas

2.2.1. Atitinkamos rinkos apibrėžimo svarba

Nors šiame darbe nėra siekiama detaliai analizuoti atitinkamos rinkos nustatymo problemų, tačiau negalima neaptarti šio itin svarbaus aspekto, juo labiau, kad dominavimas negali egzistuoti abstrakčiai, o tinkamas rinkos identifikavimas yra pirmas žingsnis į tolimesnį tyrimą dėl dominuojančios padėties nustatymo. Visi faktoriai, turintys įtakos dominuojančios padėties užėmimui turi būti vertinami atitinkamos rinkos ribose. Prekės bei geografinės rinkos nustatymas yra ypač svarbus, nes taip išsiaiškinama apie faktinius ūkio subjekto konkurentus, kurie gali „riboti šio veiksmus ir trukdyti veikti nepriklausomai nuo veiksmingo konkurencijos spaudimo“⁵². Komisija bei teismai savo praktikoje akcentuoja rinkos įvertinimo būtinumą ir laiko atžvilgiu, kuris padeda atsakyti į klausimą dėl galimų alternatyvų, pavyzdžiui, ar ūkio subjektas galėtų pradėti naują gamybą, ar vartotojai gali pereiti nuo vieno produkto prie kito⁵³. Tačiau būtent dėl geografinės bei prekės rinkos apibrėžimų Komisija bei teismai susilaukia gana daug kritikos.

---

⁴⁹ Vis tik prisiminus *Giorgio Monti* pastebėjimą (žr. šio darbo p. 11), jog Europoje labiau pabrėžiama ūkio subjekto komercinė galia, o ne žymi rinkos galia, galima būtų kalbėti labiau apie monopolijos ir dominuojančios padėties skirtybes.

⁵⁰ KOLASKY, W. J. *What is competition?* <<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/200440.htm>>

⁵¹ Ibid.

⁵² Pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OJ, 1997, C 372, P. 5)

⁵³ Europos Sąjungos Teisės Seminarai. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 315 -316.

Platesnis atitinkamos rinkos apibrėžimas yra palankesnis ūkio subjektams, kurie įtariami piktnaudžiaujantys dominuojančia padėtimi, nes kuo siauriau apibrėžiama rinka, tuo didesnė tikimybė, kad ūkio subjektas bus pripažintas dominuojančiu. Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad jei ūkio subjektas negali nedaug, bet reikšmingai ir ilgam pakelti kainos, išvengdamas nepelningumo, tai dar nebūtinai reiškia, kad rinka yra platesnė. Tiesiog tai gali būti neteisingo SSNIP (Small but Significant and Non-transitory Increase in Price) testo pritaikymo pasekmė, kai kainų didinimas pradedamas nuo aukštesnio nei konkurencinis kainų lygio⁵⁴.

Vis dėlto, žvelgiant į EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktiką, panašu, kad „celofano klaidos“ grėsmė yra mažesnė, Komisija yra linkusi apibrėžti rinkas siauriau, tai ypač pastebima lyginant Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktiką, tiriant monopolijų nustatymo klausimus⁵⁵. Pažymėtina, kad ūkio subjektai, kreipdamiesi į Europos Teisingumo Teismą dėl Komisijos sprendimų bylose dėl EB Sutarties 82 straipsnio pažeidimo, gana dažnai ginčija neadekvatų prekės rinkos įvertinimą, tačiau dažniausiai tokie argumentai yra atmetami ir tik nedaugeliu atvejų teismai pripažįsta, jog Komisija per siaurai apibrėžė produktų rinką⁵⁶. Ir nors Komisija yra išleidusi pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams⁵⁷, kuriame gan detalčiai yra nurodoma, ką Komisija vertina nustatydamą prekės bei geografinę rinką, tačiau jos sprendimai šiais klausimais yra dažnai kritikuojami būtent dėl nenuoseklumo vertinant atskirus rinkos nustatymo faktorius, bei dėl sprendimų argumentavimo trūkumo ar net „išrankios“ argumentacijos, siekiant pagrįsti savo sprendimą dėl atitinkamos rinkos identifikavimo⁵⁸. Tarptautinių Prekybos Rūmų Konkurencijos Komisija savo komentaruose dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikymo reformos⁵⁹ nurodo, jog siekiant

---

⁵⁴ Tokia situacija įvardijama kaip „celofano klaida“, kuri kilo iš JAV Aukščiausiąjame Teisme nagrinėtos bylos *United States v. DuPont*, kurioje teismas konstatavo, kad celofanas buvo platesnės rinkos dalis (kartu su kitomis lanksčiomis įpakavimo medžiagomis), tačiau, taikant SSNIP testą, nebuvo atsižvelgta, jog celofano kaina jau buvo pakelta virš konkurencinio kainų lygio ir dėl to rinka jau buvo išplėsta.

COMMISSION ON COMPETITION OF INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE (ICC). Comments on the reform of the application of article 82 of the EC Treaty. <<http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/ICC/policy/competition/Statements/Comments%20on%20the%20Reform%20of%20the%20Application%20of%20Article%2082%20of%20the%20EC%20Treaty.pdf>>

⁵⁵ Žr. Plačiau JEBSEN P., STEVENS R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. P. 5-6 <<http://www.westlaw.com>>

⁵⁶ JUNEVIČIUS A., SCHAFER H.M. *Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė*. – Kaunas, 2005. P. 239.

⁵⁷ Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OJ, 1997, C 372, P. 13)

⁵⁸ JEBSEN P., STEVENS R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996, p.6

⁵⁹ COMMISSION ON COMPETITION OF INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE (ICC). Comments on the Reform of the Application of Article 82 of the EC Treaty. 2005 m. gruodžio 12. <<http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/ICC/policy/competition/Statements/Comments%20on%20the%20Reform%20of%20the%20Application%20of%20Article%2082%20of%20the%20EC%20Treaty.pdf>>

labiau ekonominiu požiūriu pagrįsto šio instituto traktavimo, reikia ne tik nekartoti „celofano klaidos“, bet svarbiausia vengti dirbtinai siaurų rinkos apibrėžimų, kurių pagrindine priežastimi įvardijami Komisijos susikcentravimas į paklausos pusės analizę⁶⁰.

2.2.2. Faktoriai lemiantys dominavimo radimą

Iki šiol Komisija nėra išleidusi jokio pranešimo, skirto dominavimo nustatymui. Tiesa, apie Komisijos poziciją dėl dominavimo galima spręsti iš keleto dokumentų, kurie pirmiausiai skirti reglamentuoti kitiems konkurencijos teisės institutams. Horizontaliųjų susijungimų vertinimo gairėse⁶¹ pateikiamas Komisijos požiūris vertinant koncentracijas ir jų poveikį rinkai, iš kurių matyti, kad rinkos dalys, atsverianti pirkėjos galia, įėjimas į rinką ir t.t. yra svarbūs požymiai, tiriant galimą dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą. Elektroninių ryšių gairėse dėl žymios rinkos galios nustatymo⁶² nurodyti principai, į kuriuos reikia atsižvelgti tiriant, ar ūkio subjektas turi reikšmingą rinkos galią. Minėti dokumentai teikia tam tikrą informaciją apie Komisijos požiūrį, vertinant, ar ūkio subjektas rinkoje dominuoja, tačiau svarbiausias šaltinis išlieka Komisijos bei teismų praktika nagrinėjant bylas dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. Vis dėlto, nesant dokumento, kuris tiesiogiai kalbėtų apie dominavimo padėties nustatymą pagal EB Sutarties 82 straipsnį, šioje vietoje trūksta teisinio nuspėjamumo bei tikrumo komercinės veiklos plėtojimui.

Pažymėtina, kad aptariant dominavimo padėties radimą lemiančius faktorius⁶³ šis skyrius specialiai yra skaidomas į dvi struktūrines dalis: „Rinkos dalies svarba“ bei „Kiti faktoriai“, siekiant pabrėžti antiproporciją, matomą Komisijos bei teismų sprendimuose tarp įvairių dominavimo padėties nustatymo faktorių panaudojimo kaip dominavimo

---

⁶⁰ Komisija dažnai pernelyg siaurai vertina atitinkamą vartotojų segmentą bei tam tikro produkto charakteristiką, pvz. *United Brands* byloje buvo nurodyta, kad dėl tokių bananų savybių, kaip išvaizda, skonis, švelnumas, besėkliškumas, jie tenkino tam tikro specifinio vartotojų sektoriaus (labai jaunų, senų bei ligotų žmonių) poreikius ir dėl to sudarė atskirą produktų rinką. ETT 1978 m. vasario 14 d. sprendimas byloje 27/76, *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission of the European Communities* (1978), ECR 207. Para.31. Panašią situaciją gali pailiustruoti ir *Hilti* bylos pavyzdys, kurioje buvo pripažinta, jog vinių pistoletai (angl. – *nail guns*) dėl savo savybių sudarė atskirą produktų rinką, į kurią nepateko kitos sutvirtinimo priemonės kaip kniedės, varžtai ir kt. ETT 1990 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje T-30/89, *Hilti Aktiengesellschaft v Commission of the European Communities* (1990), ECR II-00163.

⁶¹ Gairės dėl horizontaliųjų susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. OJ, 2004, C 31, P. 5

⁶² Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services. (OJ, 2002, C 165, P. 6)

⁶³ Pabrėžtina, kad šiame darbe kalbant apie dominavimo nustatymui svarbius faktorius, vartojama „kriterijaus“ sąvoka turėtų būti suprantama kaip pirmojo sinonimas.

padėties įrodymų. Tačiau tuo jokių būdu neketinama paneigti tokių kriterijų, kaip įėjimo į rinką kliūtys, pirkėjo galia, kitų konkurentų padėtis rinkoje ir pan., svarbos.

2.2.2.1. Rinkos dalies svarba

Praktiškai visose bylose dėl EB Sutarties 82 straipsnio pažeidimų Komisijos analizė nustatant ūkio subjekto dominavimą tam tikroje rinkoje pradedama turimos rinkos dalies vertinimu. Ir tik po to jau žiūrima į kitus galimus faktorius, turinčius įtakos dominavimo padėties radimui. Nors turima rinkos dalis turi būti vertinama kartu su daugeliu kitų faktorių, tačiau praktine prasme tai dažnai tampa reikšmingiausiu ir kone vieninteliu kriterijumi, pripažįstant, jog ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį.

Dar *Hoffmann-La Roche* byloje Europos Teisingumo Teismas nurodė, jog: „dominavimo padėties nustatymas gali būti išvestas iš keleto faktorių, kurie vertinant atskirai nebūtinai nulemia dominuojančios padėties buvimą, tačiau tarp šių faktorių itin svarbus yra labai didelių rinkos dalių turėjimas“⁶⁴. Viena vertus tokia pozicija suponavo, jog reikia vertinti tam tikrų faktorių visumą, kita vertus vienas iš jų, t.y. turima rinkos dalis tarsi buvo išskirtas iš kitų, kaip reikšmingesnis. Be to, toje pačioje byloje buvo konstatuota, kad „labai didelė rinkos dalis iš esmės yra svarus dominuojančios padėties egzistavimo įrodymas“⁶⁵. Be abejo, šiuo atveju kalbėta apie labai dideles rinkos dalis, tačiau tokia pozicija davė toną vėlesnei Komisijos bei teismų praktikai, kur dominavimo padėties nustatymas grįstas pagrinde turimomis rinkos dalimis bei „kitais“ faktoriais. Taigi šioje vietoje pastebėtinas aiškumo trūkumas dėl „kitų“ faktorių padėties bei svorio, vertinant juos individualiai⁶⁶.

Panašu, kad kuo mažesnė yra ūkio subjekto užimama rinkos dalis, tuo didesnę reikšmę įgyja kiti dominavimo padėties nustatymo kriterijai. Bene mažiausia rinkos dalis, kuomet ūkio subjektas buvo pripažintas dominuojančiu pagal EB Sutarties 82 straipsnį, tesudarė 39,7 procentus⁶⁷. Šioje situacijoje, palyginus su žema rinkos dalimi, dominavimo padėtį padėjo nustatyti „daugybė specialių aplinkybių“⁶⁸, kadangi rinkos dalis nebuvo pakankamas kriterijus, patvirtinantis dominavimą. Gerokai senesnėje *Hoffman-La Roche*

⁶⁴ ETT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461 para. 39

⁶⁵ Ibid. Para 53.

⁶⁶ GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC.* – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 10 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

⁶⁷ PIT 2003 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje T-219/99, *British Airways plc v Commission of the European Communities* (2003), ECR II-05917. Para 211.

⁶⁸ JONES, A., SUFRIN, B. *EC competition law: text, cases, and materials.* – Oxford: Oxford University Press, 2004. P. 342.

byloje Europos Teisingumo Teismas panaikino Komisijos sprendimą toje dalyje, kur įmonė buvo pripažinta dominuojančia B3 vitaminų rinkoje turėdama 43 procentus nurodytos rinkos dėl nepakankamų įrodymų. Nurodyta, kad Komisija neidentifikavo kitų papildomų faktorių, kurie kartu su užimama rinkos dalimi, bylotų apie dominavimo padėtį⁶⁹. Viena vertus šių dviejų sprendimų palyginimas yra įdomus tuo, kad *British Airways* byloje ūkio subjektas pripažintas dominuojančiu oro kelionių biurų paslaugų rinkoje, kurioje užėmė žymiai mažesnę rinkos dalį nei *Rosh* B3 vitaminų rinkoje, kurioje nepatvirtintas šio dominavimas. Kita vertus, iš šių pavyzdžių matyti, jog tokiais atvejais, kai ūkio subjektų turimos rinkos dalys yra sąlyginai nedidelės, lemiamą reikšmę įgauna kiti papildomi faktoriai.

Pažymėtina, kad egzistuoja gan žymūs skirtumai tarp Jungtinių Amerikos Valstijų bei EB konkurencijos teisės, vertinant ūkio subjektų užimamas rinkos dalis kaip galimą rodiklį apie jų turimą dominavimo padėtį. Jungtinių Amerikos Valstijų teismai nėra linkę rasti monopoliją pagal Šermano akto 2 skyrių, jei ūkio subjektas užima mažiau nei 70 procentų rinkos⁷⁰. Vienas labiausiai cituojamų autoritetingų pareiškimų yra Jungtinių Amerikos Valstijų teisėjo *Learned Hand* posakis, kad rinkos dalis, sudaranti 90 procentų, „yra pakankama, kad būtų nustatyta monopolija, tačiau abejotina, kad 60 ar 64 procentai būtų pakankami, tuo tarpu 33 procentai tikrai nebūtų“⁷¹. Kaip teigia kai kurie autoriai, turėjimas daugiau nei 60 procentų atitinkamos rinkos neabejotinai padidintų tikimybę, kad ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį⁷², tačiau Jungtinių Amerikos Valstijų konkurencijos teisės specialistai linkę pabrėžti, jog jų teismai prieš pateikdami galutinį įvertinimą kreipia nemažą dėmesį ir į kitus svarbius faktorius, tokius kaip pvz. įėjimo į rinką kliūtys, vartotojų paklausa, konkurencijos stiprumas ir pan.⁷³. Ir nors galima būtų prieštarauti, jog Europoje, taikant EB Sutarties 82 straipsnį, taip pat remiamasi ne tik rinkos dalimis, bet ir kitais svarbiais kriterijais, tačiau amerikiečiai greičiausiai atremtų, pasitelkdami *Ball Memorial Hosp., Inc v. Mutual Hosp. Ins.*, bylą, kurioje nurodoma, jog „rinkos galia neturi jokios kitos reikšmės, o yra paprasčiausias galios požymis“⁷⁴. Prisiminus Europos Bendrijos konkurencijos teisėje įtvirtintą dominavimo padėties

⁶⁹ ETT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461. Para. 58.

⁷⁰ *Ibid.* 347.

⁷¹ *United States v. Aluminum Co. of Am.*, 148 F. 2d 416, 424 (2d Cir. 1945), cituojama pagal JEBSEN P., STEVENS R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. <<http://www.westlaw.com>>

⁷² *Ibid.*

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ball Memorial Hosp., Inc. v. Mutual Hosp. Ins., Inc.*, 784 F.2d 1325 (7th Cir. 1986). – cituojama pgl. JEBSEN P., STEVENS R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. <<http://www.westlaw.com>>

buvimo prezumpciją, matyt, tektų bent iš dalies sutikti, jog amerikiečių ir europiečių požiūris į rinkos dalis gerokai skiriasi.

Tuo tarpu ryškiausiai Bendrijos teismų praktiką užimamą rinkos dalį vertinti kaip itin svarų argumentą dominavimo padėties radimo procese, atspindi *AKZO* byla, kurioje Europos Teisingumo Teismas suformavimo dominavimo prezumpcijos taisyklę, jog turima 50 procentų rinkos dalis vertintina kaip „labai didelė“, todėl preziumuojama, kad tokią rinkos dalį turintis ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį⁷⁵. Tokios taisyklės griežtumas ypač išryškėja lyginant Jungtinių Amerikos Valstijų poziciją šiuo klausimu. Byloje *Fineman v. Armstrong World Indus*, dėl Šermano akto 2 skyriaus pažeidimo teismas nurodė, jog nesant kitų tiesiogiai susijusių faktorių, 55 procentų rinkos dalis yra nepakankamas monopolijos buvimo įrodymas⁷⁶. Kai kurie autoriai teigia, jog *AKZO* byla įvedė ryškią permainą rinkos dalies svarbos atžvilgiu⁷⁷. Ilgą laiką rinkos dalys laikytos itin svarbiu, bet tik vienu tarp kitų dominavimo rodiklių. Po sprendimo *AKZO* byloje atsiskleidė tendencija pervertinti rinkos dalis, t.y. šis sprendimas patvirtino, jog rinkos dalis, kaip faktorius gali pati viena būti pakankamu dominavimo įrodymu⁷⁸. Taigi tokios ne itin apdairios taisyklės⁷⁹ skatinimas gali kelti keblumų įmonėms, kurios turėdamos palyginti dideles rinkos dalis bus laikomos savaime dominuojančiomis, nepriklausomai nuo realios konkurencinės situacijos su kuria minėtos įmonės susiduria atitinkamoje rinkoje.

Pažymėtina, jog (nors Komisija nebaigia analizės dėl dominavimo padėties nustatymo vien didelės rinkos dalies radimu) iš daugelio bylų susidaro įspūdis, kad likusi analizės dalis apsiriboja ieškant išimtinių aplinkybių, kurios paneigtų prezumpciją, paremtą vienintele rinkos dalies analize, negu visapusišku rinkos sąlygų tyrimu, kuris būtinas pagrįsti dominavimo padėties identifikavimą⁸⁰.

---

⁷⁵ ETT 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje C-62/86, *AKZO Chemie BV v Commission of the European Communities* (1991), ECR I-03359. Para 59-60.

⁷⁶ *Fineman v. Armstrong World Indus., Inc.*, 980 F.2d 171, 201 (3d Cir. 1992). – cituojama pgl. JEBSEN P., STEVENS R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. <<http://www.westlaw.com>>

⁷⁷ Plačiau žr. GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 11. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

⁷⁸ Ibid. P. 11.

⁷⁹ Ypač atsižvelgiant į tai, kad *AKZO* byloje įtvirtinta dominavimo prezumpcija, kai ūkio subjektas užima 50 procentų rinkos, kas yra santykinai mažas dydis.

⁸⁰ GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 12. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

2.2.2.2. Kiti faktoriai

Kadangi vien rinkos dalies dydžio nepakanka pagrįstam konstatavimui, jog identifikuota dominavimo padėtis, Komisija bei teismai savo praktikoje yra išplėtoję kitų faktorių koncepciją. Dar *Hoffman-La Roche* byloje teismas, suteikdamas žymią įrodomąją reikšmę didelėms rinkos dalims, kartu atkreipė dėmesį ir į kitus svarbius elementus kaip ūkio subjekto galimybę išlaikyti stiprią poziciją rinkoje per palyginti ilgą laiko tarpą, įėjimo į rinką kliūtis ir t.t.⁸¹ Taigi rinkos dalys savarankiškai, be kitų papildomų požymių, kurie atspindi realią ūkio subjekto padėtį rinkoje, praktiškai yra bereikšmės.

Tačiau atsižvelgiant į tai, jog minėtų faktorių svarba atskirose bylose traktuojama skirtingai, šio darbo autorės nuomone, trūksta minėtų faktorių susisteminimo ar nuoseklaus bei struktūrinio jų aptarimo. Tiesa, atkreiptinas dėmesys, jog rodikliu šiuo atveju galėtų būti Komisijos išleistos Elektroninių ryšių gairės dėl žymios rinkos galios nustatymo⁸², kuriose pateiktas nebaigtinis sąrašas rinkos galią nusakančių kriterijų. Gairėse nurodyta, kad dominavimo nustatymas neturi remtis vien tik didele rinkos dalimi, nes „didelė rinkos dalis paprastai rodo, kad įmonė gali užimti dominuojančią padėtį“⁸³. Atsižvelgiant į tai Komisija nurodo, kad reikia vertinti ir kitus kriterijus, tarp kurių paminėti bendras ūkio subjekto dydis, technologiniai pranašumai, pirkėjo galios nebuvimas arba žemas jos lygis, geros priėjimo prie finansinių išteklių sąlygos, vertikali integracija, stipriai išvystyta platinimo sistema, masinės gamybos ekonominiai privalumai ir t.t. Vertinant šį sąrašą, reiktų pastebėti, kad gairės yra skirtos specifiniam sektoriui, tačiau „kitų“ kriterijų atžvilgiu išreikšta pozicija atspindi ir susiformavusią praktiką pagal EB Sutarties 82 straipsnį.

Analizuojant kitus faktorius, nurodančius dominavimo padėtį, vienas iš dažniausiai pabrėžiamų reikšmingų faktorių, yra įėjimo į rinką kliūtys (angl. – *barriers to entry*). Šioje vietoje svarbu įvertinti ir rinkos pobūdį, t.y. jei ji yra jau prisotinta, įmonėms sudėtinga pradėti joje dalyvauti, tačiau, susidūrus su besiformuojančia rinka, į ją patekti gerokai lengviau. Klausimas, kas sudaro įėjimo į rinką kliūtis, yra ginčytinas tarp ekonomistų⁸⁴. Vieni teigia, kad, nesant įstatyminio reguliavimo, su sąlyga, kad žaliavos yra prieinamos, įėjimo į rinką kliūtys susidarys tik tada, kai naujai įeinantis subjektas

---

⁸¹ ETT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461. Para. 41.

⁸² Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services. (OJ, 2002, C 165, P. 6)

⁸³ Ibid. Para 75.

⁸⁴ R. WHISH. *Competition Law*. –5th ed. - London, 2003, P. 183.

susidurs su didesnėmis išlaidomis nei tie ūkio subjektai, kurie jau yra rinkoje. Tuo tarpu švelnesnis požiūris į tai, kas trukdo įeiti į rinką, yra teigimas, kad bet kas, kas gali padaryti įėjimą į rinką labai sudėtingą, yra kliūtis⁸⁵. Komisija bei teismai savo praktikoje nebuvo mėginę nustatyti bendro įėjimo į rinką kliūčių apibrėžimo, tačiau matyti, kad šios institucijos pasirinko pakankamai platų požiūrį į tai, ką laikyti kliūtimis. Dėl to kartais sulaukė kritikos, kad kai kurių ūkio subjektų rinkos galia buvo išpūsta⁸⁶. Taigi įėjimo į rinką kliūtys gali priklausyti nuo daugelio aplinkybių, kurios, praktiškai galėtų būti gretinamos su Elektroninių ryšių gairėse pateiktu bei šiame darbe aukščiau nurodytu, rinkos galią nusakančių kriterijų sąrašu. Atkreiptinas dėmesys, kad Komisija paskelbtame Pranešime dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui⁸⁷ skiria dėmesio ir detalesniam įėjimo į rinką kliūčių aptarimui.

Dar vienas svarbus dominavimo nustatymo faktorius yra pirkėjo galia (angl. – *buyer power*). Netgi labai didelės rinkos dalis turinčios įmonės gali neužimti dominuojančios padėties, jei rinkoje veiktų galingas pirkėjas. Horizontaliųjų susijungimų gairėse nurodoma, jog pirkėjo galia – tai „pirkėjo derybinė galia, nukreipta prieš pardavėją komercinėse derybose, kurią nulemia pirkėjo dydis, jo komercinė svarba pardavėjui ir jo galimybės pereiti pas kitus tiesėjus“⁸⁸. Tačiau reikia pastebėti, kad EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikoje, nors ir būta pirkėjo galios aptarimų, tačiau žymaus įvertinimo šis faktorius nesusilaukė⁸⁹.

---

⁸⁵ Ibid. P. 183.

⁸⁶ Ibid. P. 184.

⁸⁷ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses.*

<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

⁸⁸ Gairės dėl horizontaliųjų susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OJ, 2004, C 31, P. 5) Para. 64.

⁸⁹ MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 37.

<<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>

2.3. Lietuvos situacija

2.3.1. Lietuvos praktika taikant EB Sutarties 82 straipsnį

Konkurencijos taryba bei administraciniai teismai neretai savo nutarimuose (teismai atitinkamai sprendimuose) tiesiogiai remiasi Europos Bendrijos Teisingumo Teismo praktika⁹⁰. Tačiau po to, kai Reglamentu 1/2003 buvo modernizuotas teisės taikymas EB Sutarties 81 ir 82 straipsniams, EB valstybių narių nacionalinės konkurencijos institucijos kartu su Komisija tapo bendro konkurencijos institucijų tinklo dalimi, kurios tiesiogiai įgyvendina Bendrijos antimonopolines taisykles. Lietuvoje už konkurencijos priežiūrą yra atsakinga Konkurencijos taryba, kurios praktika tiesiogiai taikant EB Sutarties 82 straipsnį, dar palyginus menka⁹¹. Bene vienintelėje, tačiau rezonansinėje AB „Mažeikių nafta“ byloje⁹² Konkurencijos tarybai teko taikyti ir EB steigimo sutartyje įtvirtintas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisykles, ko pasekoje ūkio subjektas buvo pripažintas pažeidęs tiek Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo⁹³ 9 str. 3 punktą, tiek EB sutarties 82 str. c punktą ir nubaustas Lietuvos mastu rekordine 32 mln. Lt bauda.

Galutinių išvadų dėl AB „Mažeikių nafta“ bylos daryti dar negalima, nes šiuo metu minėtas Konkurencijos tarybos sprendimas yra apskūstas Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Tačiau kalbant apie dominavimo padėties vertinimą, jau tyrimo metu iškilo nevienareikšmiškų klausimų dėl tokių svarbių aspektų dominavimo padėties nustatymui kaip atitinkamos rinkos apibrėžimo problema. Konkurencijos taryba, apibrėždama geografinę rinką, netaikė pakeičiamumo testo (SSNIP), kadangi, kaip kad pati nurodė: „buvo surinkti ir įvertinti esminiai paklausos pakeičiamumo nustatymo įrodymai“, be to, pažymėta, kad ir Europos Komisija ne visose bylose taiko SSNIP testą⁹⁴. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad SNIPP testas, pateiktas AB „Mažeikių nafta“

---

⁹⁰ P.vz. Lietuvos Pašto byloje remiamasi *Hoffman La Rosh* byloje pateikta dominavimo padėties sąvoka, toje pačioje byloje teikiama nuoroda ir ETT nagrinėtą *Tetra Pak International v. Commission* bylą, kurioje nustatyta, kad ūkio subjektas gali piktnaudžiauti rinkoje, kurioje neužima dominuojančios padėties, o dominuoti kitoje, glaudžiai su ja susijusioje rinkoje. 2006 m. gegužės 15 d. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1174-10/2006 AB „Lietuvos paštas“ v. *Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba*

⁹¹ Pažymėtina, kad Konkurencijos taryba galėjo pradėti tiesiogiai taikyti EB 82 str. tik nuo 2004 m. gegužės 1 d., kada Lietuva tapo Europos Bendrijos nare.

⁹² 2005 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 2S-16 Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui.

⁹³ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.

⁹⁴ 2005 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 2S-16 Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui. Para 3.3.

atsiliepiamuose, rodė gerokai didesnes geografinės rinkos ribas⁹⁵, šio testo taikymas bei gilesnė jo analizė galėjo lemti kitokią Konkurencijos tarybos sprendimą. Kitas svarbus šios bylos bruožas yra tai, kad Konkurencijos taryba, nustatydamą, jog įmonė dominuoja, pagrįdė rėmėsi didelėmis ir stabiliomis rinkos dalimis, žemu importo srautų lygiu bei nepanaudotu gamybos našumu⁹⁶.

Taigi nors iki galo lieka neatsakyti klausimai į probleminius minėtos bylos aspektus, tačiau viena aišku – AB „Mažeikių nafta“ byla turės didžiulę reikšmę tolimesnei Konkurencijos tarybai praktikai, tiesiogiai taikant EB Sutarties 82 straipsnį.

2.3.2. Vienasmenio dominavimo koncepcija pagal Lietuvos nacionalinę konkurencijos teisę

Konkurencijos politika buvo viena iš pirmųjų, kurią numatyta suderinti Europos Bendrijos lygiu. Romos sutartyje buvo numatytas konkurencijos užtikrinimo vieningoje rinkoje tikslas, užfiksuotos nuostatos, susijusios su konkurencijos užtikrinimu⁹⁷. Todėl svarbu nagrinėti Lietuvos nacionalinės konkurencijos teisės normas bei jų įgyvendinimą, atsižvelgiant į tai, kad Lietuva ne tik įsipareigojo sukurti konkurencijos teisės pagrindus, įgalinančius veiksmingai apsaugoti konkurenciją, bet ir perimti EB konkurencijos teisės nuostatas. Taigi 1999 m. Konkurencijos įstatymu, apibendrinant beveik penkiasdešimties metų Europos Bendrijos institucijų praktiką, siekta įtvirtinti Europos Bendrijos konkurencijos teisės principus. Oficiali Lietuvos pozicija, išreikšta Lietuvos Respublikos derybinėse pozicijose dėl narystės Europos Sąjungoje, patvirtintose Vyriausybės nutarimu⁹⁸, nurodė, kad „priimtas naujas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, suderintas su Europos Bendrijos konkurencijos teise tiek konkurencijos principų įgyvendinimo, tiek jų taikymo prasme“⁹⁹. Užsienio bei vietos ekspertai taip pat teigė, jog įstatymas atitinka Europos Bendrijos teisę¹⁰⁰.

Pažymėtina, kad naujasis Konkurencijos įstatymas galioja jau apie aštuonerius metus, per kuriuos būta šio teisės akto kai kurių straipsnių keitimų, tačiau 9 straipsnis,

---

⁹⁵ Plačiau žr. FINE, FRANK L., *et al. European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-42.

⁹⁶ *Ibid.* P. 10B-42.

⁹⁷ VILPIŠAUSKAS R. *Kuo Lietuva užpildys Europos Sąjungos konkurencijos teisės turinį?*

< <http://www.lrinka.lt/Leidiny/integracija.es/1998.5.konkurencija.phtml> >

⁹⁸ 2000 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nutarimas Nr. 373 Dėl (su pakeitimais ir papildymais) „Lietuvos Respublikos derybinių pozicijų derybose dėl narystės Europos Sąjungoje patvirtinimo“.

⁹⁹ *Ibid.* 6 derybinis skyrius „Konkurencija“

¹⁰⁰ NORKUS, I., *Europos Bendrijos konkurencijos teisės reforma ir jos įtaka Lietuvos teisei*. – Teisė. Mokslo darbai. 2000, Tomas 39. P. 94-95.

įtvirtinantis draudimą piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi išliko nepakitęs. Taigi šiuo metu jau yra praėję pakankamai laiko, jog būtų susiformavusi tam tikra teisės taikymo praktika šio instituto atžvilgiu.

Žvelgiant į Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio formuluotę, galima teigti, jog ji atitinka EB Sutarties 82 straipsnio turinį. Tačiau, priešingai nei EB steigimo sutartis, Konkurencijos įstatymas pateikia dominavimo padėties apibrėžimą. Aptariant pagrindines šio teisės akto sąvokas nurodyta, jog dominuojanti padėtis – tai „vieno ar daugiau ūkio subjektų padėtis atitinkamoje rinkoje, kai tiesiogiai nesusiduriama su konkurencija arba kuri įgalina daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje veiksmingai ribojant konkurenciją“¹⁰¹. Vienpusė lemiamą įtaka yra suprantama, kaip „ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, tiekėjų ar pirkėjų ir galiausiai nuo vartotojų, darant poveikį kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija toje rinkoje“¹⁰². Lyginant su Europos Teisingumo Teismo suformuluotu dominavimo padėties apibrėžimu¹⁰³ matyti tam tikri skirtumai – Lietuvoje įtvirtinta kelios alternatyvios situacijos, kuomet padėtis rinkoje suprantama kaip dominuojanti:

- a) kai ūkio subjektas tiesiogiai nesusiduria su konkurencija;
- b) kai gali daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje veiksmingai ribodamas konkurenciją.¹⁰⁴

Tuo tarpu Europos Bendrijos konkurencijos teisėje, pateikiant dominuojančios padėties apibūdinimą, nėra kalbama apie alternatyvias situacijas rinkoje. Panašu, kad praktine prasme Lietuvos nacionalinėje konkurencijos teisėje suformuluotas dominavimo padėties apibrėžimas neturėtų lemti ypatingų skirtumų nuo Bendrijos konkurencijos teisės dominavimo koncepcijos. Išskyrimas situacijos, kai ūkio subjektas tiesiogiai nesusiduria su konkurencija, yra daugiau skirtas tiems atvejams, kai ūkio subjektas apskritai yra vienintelis veikiantis atitinkamoje rinkoje, t.y. nėra kitų konkurentų¹⁰⁵. Atsižvelgiant į tai,

---

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856, 3 str. 11 d.

¹⁰² 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“. Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516. 8 punktas.

¹⁰³ Kalbama apie *United Brands* byloje pateiktą dominuojančios padėties apibūdinimą kaip ekonominės galios statusą, kuris suteikia įmonei galimybę užkirsti kelią veiksmingai konkurencijai tam tikroje rinkoje bei galią veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų ir vartotojų.

¹⁰⁴ Aiškus išskyrimas nurodytas ir Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo 1 skyriaus 5 str. 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516.

¹⁰⁵ Pvz. 2000 m. birželio 15 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr.8/b *Dėl SP AB „Utenos šilumos tinklai“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 punkto pažeidimo*, kur SPAB „Utenos

kad Lietuvoje ilgą laiką tam tikroms infrastruktūrinėms sritims buvo būdingos monopolinės arba beveik monopolinės rinkos struktūros¹⁰⁶, toks dominavimo padėtis apibrėžimas yra suprantamas.

Kur kas svarbesnis skirtumas nuo Europos Bendrijos konkurencijos teisės yra sietinas su rinkos dalių reikšme nustatant, jog ūkio subjektas dominuoja. Pagal Konkurencijos įstatymo 3 str. 11 dalį, jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad „ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 procentų“¹⁰⁷. Taigi lyginant su Europos Bendrijos konkurencijos teisėje įtvirtinta dominavimo prezumpcija, kai ūkio subjektas užima 50 procentų atitinkamos rinkos, Lietuvoje dominavimo prezumpcija yra siejama su žymiai mažesne rinkos dalimi. Atsižvelgiant į tai, kad prezumpcijos paneigimo našta tenka ūkio subjektui, įtariamam piktnaudžiavus dominuojančia padėtimi pagal Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį, Š. Keserauskas pastebi, jog tokią prezumpciją yra sunku paneigti administraciniuose teismuose, tuo tarpu Konkurencijos Taryba gana mėgsta ją taikyti¹⁰⁸.

Pažymėtina, kad pirmajame, 1992 m. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme¹⁰⁹ buvo įtvirtinta priešinga taisyklė – „negali būti laikoma, kad ūkinis subjektas užima dominuojančią padėtį, jei jo tam tikros prekės rinkos dalis yra ne didesnė kaip 40 procentų“. Dabartiniame konkurencijos įstatyme numatyta prezumpcija sietina su EB Sutarties⁸² straipsnio taikymo praktika, kuri yra suformulavusi dominavimo buvimo prezumpciją. Tuo tarpu lyginant ankstesnįjį įstatymą, matyti, jog jame buvo įtvirtinta bene priešinga taisyklė, jog žemiau tam tikros ribos dominuojanti padėti negali būti nustatyta Tačiau būtent šio teisės akto galiojimo metu dominuojančiu pripažintas ūkio subjektas, turėjęs tik 40,97 procentus rinkos¹¹⁰. Nors ši dalis ir neperžengia 40 procentų ribos, bet yra bene mažiausia per visą Konkurencijos tarybos praktiką, kurios pakako, kad būtų konstatuota dominuojanti padėtis. Apskritai, kalbant apie rinkos dalių reikšmę dominavimo nustatymui, galiojant 1992 m. Konkurencijos įstatymui, tai buvo itin reikšmingas kriterijus. Ir nors Konkurencijos taryba kai kuriuose nutarimuose skyrė dėmesio tokiems kriterijams, kaip kitų konkurentų vertinimas, įėjimo į rinką

šilumos tinklai“ buvo pripažinta dominuojančiu ūkio subjektu, nes buvo vienintelė šilumos tiekimo įmonė Utenoje ir „tiesiogiai nesusidūrė su konkurencija šiluminės energijos tiekimo rinkoje Utenos mieste“.

¹⁰⁶ Pvz. telekomunikacijų, energetikos, vandens tiekimo sritys.

¹⁰⁷ Apie kolektyvinio dominavimo reguliavimo ypatumus bus kalbama kitame šio darbo 2.5 skyriuje.

¹⁰⁸ FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-43.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-841.

¹¹⁰ UAB „AGA“ buvo pripažinta dominuojančia dujinio techninio deguonies rinkoje, užimdama joje 40,97 procentus. 1997 m. sausio 28 d. Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr. 1 *Skirti baudą UAB „AGA“*. Taip pat žr. FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-43.

galimybės¹¹¹, taip pat nurodė, jog atsižvelgia „ne tik į rinkos dalį, bet ir į eilę kriterijų“¹¹², vis dėlto Konkurencijos tarybos nutarimai dominavimo nustatymo klausimu dažniausiai neišsiskirdavo išsamumu bei nustatymo pagrindimu, o apsiribota tik nurodant tam tikrą ūkio subjekto dalį rinkoje, dėl ko jis ir pripažintas dominuojančiu¹¹³.

Galiojant naujam Konkurencijos įstatymui, kuriame, sekant Europos Bendrijos teisės pavyzdžiu, yra įtvirtinta dominavimo prezumpcija (nors, kaip jau minėta, gerokai mažesnė – siejama su 40 procentų rinkos dalimi), vis dėlto dominavimo padėtis dažniausiai randama, kur ūkio subjektai užima žymiai daugiau nei 50 procentų atitinkamos rinkos¹¹⁴. Pavyzdžiui, SPAB „Stumbras“ byloje, įmonė pripažinta dominuojančia turėdama 57,3 procentus stipriųjų alkoholinių gėrimų rinkos¹¹⁵, A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės byloje, nustatyta dominavimo padėtis prekybos laidojimo reikmenimis rinkoje, joje užimant 91,6 procentus¹¹⁶, AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Cemeka“ byloje, įmonė UAB „Cemeka“ įvardinta kaip dominuojanti, nes jos turima rinkos dalis sudarė apie 54 procentus portlandcemenčio didmeninio pardavimo (tiekimo) rinkos¹¹⁷. Š. Keserauskas nurodo, jog pastarasis atvejis, buvo mažiausia rinkos dalis 1999 m. Konkurencijos įstatymo galiojimo metu, kurios pakako, kad būtų nustatytas dominavimas¹¹⁸. Vis dėlto manytina, kad tai dar nereiškia, jog Konkurencijos taryba vengia konstatuoti dominavimo buvimą, esant žemesnėms nei 50 procentų rinkos dalims. Tokia situacija gali būti susidariusi dėl to, kad dažniausiai Konkurencijos taryba tyrimų dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi metu susidurdavo su ūkio subjektais, kurie užima pakankamai nemažas rinkos dalis arba apskritai tiesiogiai nesusiduria su konkurencija. Taigi klausimas dėl dominavimo nustatymo, esant sąlyginai nedidelei rinkos daliai (pvz. 40 procentų), nebuvo keltas.

---

¹¹¹ Pvz. 1997 m. kovo 27 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 8 *Dėl AB „Audėjas“ veikų atitikimo Konkurencijos įstatymo 3 str. nuostatomis*; 1996 m. gruodžio 19 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 40 *Skirti baudą AB „Klaipėdos duona“*

¹¹² 1997 m. sausio 28 d. Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr. 1 *Skirti baudą UAB „AGA“*

¹¹³ Pvz. 1997 m. liepos 17 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 23 *Skirti baudą UAB „Utenos trikotažo prekyba“*; 1996 m. rugsėjo 26 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 31 *Skirti baudą SPAB „Anykščių vynas“*; 1996 m. birželio 27 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 28 *Skirti baudą Specialios paskirties akcinei bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“*

¹¹⁴ FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-43.

¹¹⁵ 2002 m. gegužės 30 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 6/b *Dėl SPAB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas*

¹¹⁶ 2003 m. gegužės 8 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 2S-8 *Dėl A. Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimus*

¹¹⁷ 2002 m. sausio 24 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 1/b *Dėl AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatas*.

¹¹⁸ FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-43.

Vis dėlto šioje vietoje galima paminėti UAB „Švyturys-Utenos alus“ bylą, kurioje Konkurencijos taryba nustatė, jog ūkio subjektas 2002 m. alaus, platinamo per viešojo maitinimo įmones, rinkoje užėmė 41,1 procentą. Tačiau Konkurencijos taryba neskubėjo konstatuoti, jog tai yra dominuojanti padėtis ir nurodė, jog: „tam, kad būtų konstatuota UAB „Švyturys-Utenos alus“ dominuojanti padėtis, reikėtų įrodyti, kad įmonė daro lemiamą įtaką rinkoje“¹¹⁹. Tiesa, tyrimo metu paaiškėjus tam tikroms aplinkybėms, tyrimas buvo nutrauktas, tad įvertinti visus kriterijus, svarbius dominavimo nustatymui, tapo netikslinga. Taigi šiuo atveju dar negalima daryti vienareikšmiškos išvados dėl Konkurencijos tarybos galutinės pozicijos dominavimo klausimu, juo labiau dėl to, kiek kiti kriterijai būtų buvę reikšmingi dominavimo padėties radimui ar išvadai, kad tokia padėtis nerasta. Tačiau reikia pastebėti Konkurencijos tarybos siekį nagrinėti ir kitus kriterijus, turinčius įtakos dominavimo nustatymui, o ne tik remtis rinkos dalimi, kuri yra kiek didesnė nei 40 procentų, t.y. tenkina prezumpcijos galiojimo sąlygą.

Konkurencijos taryba, siekdama paaiškinti kaip ji nustato ūkio subjektų dominuojančią padėtį bei reikšmingą konkurencijos apribojimą atitinkamoje rinkoje, yra išleidusi Paaiškinimus dėl dominuojančios padėties nustatymo¹²⁰. Pažymėtina, kad EB konkurencijos teisė neturi analogiško dokumento dėl dominavimo padėties nustatymo pagal EB Sutarties 82 straipsnį. Tačiau, kaip teigiama lietuviškuose paaiškinimuose, jie parengti „remiantis sukaupta Konkurencijos įstatymo įgyvendinimo patirtimi bei Europos Bendrijos ir kitų šalių konkurencijos teisės praktika“¹²¹. Atsižvelgiant į tai, kad priimant Paaiškinimus dėl dominuojančios padėties naujasis Konkurencijos įstatymas galiojo dar tik apie metus, Europos Bendrijos bei kitų šalių praktika taikant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi institutą turėjo sudaryti gerokai didesnę reikšmę minėtam dokumentui. Kaip teigia Š. Keserauskas, Paaiškinimai dėl dominuojančios padėties žymiu mastu buvo įtakoti Jungtinėje Karalystėje galiojančių Gairių dėl rinkos galios nustatymo¹²².

Dokumentas svarbus, nes jame gana išsamiai yra apibūdinami kriterijai, kuriuos Konkurencijos taryba vertina dominavimo padėties nustatymo procese. Sekant Europos Bendrijos konkurencijos teisės praktika, Paaiškinimuose dėl dominuojančios padėties

---

¹¹⁹ 2006 m. vasario 10 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr.A⁷-783-06 AB „Gubernija“ v. Konkurencijos taryba

¹²⁰ 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516.

¹²¹ Ibid. I skyrius, 2 punktas

¹²² OFFICE OF FAIR TRADING (OFT) Guideline 415 „Assessment of Market Power“, 2004, para. 2.12. <http://www.oft.gov.uk/shared_of/business_leaflets/ca98_guidelines/oft415.pdf>, žr. FINE, FRANK L., *et al. European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006. P. 10B-44.

nurodoma, jog ūkio subjekto užimama rinkos dalis nėra vienintelis ir neginčijamas dominavimo kriterijus. Be to, 11 punkte yra teigiama, kad mažai tikėtina, jog ūkio subjektas, užimantis mažiau nei 40 procentų rinkos, yra dominuojantis bei pažymima rinkos stabilumo svarba: „didelė tikimybė, kad ūkio subjektas yra dominuojantis, jei jis stabiliai išlaiko ne mažesnę kaip 40 procentų rinkos dalį“¹²³. Taip pat Konkurencijos taryba skiria gana daug dėmesio tokiems kriterijams, kaip kitų konkurentų padėtis rinkoje, ūkio subjekto, galimai dominuojančio rinkoje pranašumus prieš esamus konkurentus, elgesys rinkoje, taip pat užsiminta ir apie stipraus pirkėjo reikšmę, kuris galėtų varžyti ūkio subjekto veiksmus ir taip neleisti jam užimti dominuojančios padėties. Be to, yra nurodoma, jog Konkurencijos taryba „vertins tikėtinus rinkos struktūros pokyčius“¹²⁴, čia vienas svarbiausių kriterijų – įėjimo į rinką kliūty.

Įėjimo į rinką kliūtims Paaiškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo yra skiriamas visas II skyrius. Dokumente teigiama, jog Konkurencijos taryba sieks nustatyti, ar yra įėjimo į rinką kliūčių bei koks jų dydis. Išskiriamos kelios įėjimo į rinką kliūčių grupės: a) absoliutūs ūkio subjekto pranašumai; b) strateginiai ūkio subjekto pranašumai; c) išsiskiriantis ūkio subjekto elgesys. Manytina, kad toks grupavimas yra reikšmingas daugiau teoriniu aspektu. Taip pat svarbu pažymėti, jog Lietuvos konkurencinėje teisėje pripažįstamas gana platus įėjimo į rinką kliūčių sąrašas¹²⁵.

Vis dėlto, analizuojant Konkurencijos tarybos paaiškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo įvardintus kriterijus, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant dominavimą, svarbi nuostata yra įtvirtinta 9 Paaiškinimų punkte:

„...Konkurencijos taryba, nustatydamą ūkio subjektų dominuojančią padėtį, šiuos kriterijus bei jų reikšmingumą vertins kiekvienu konkrečiu atveju atskirai. Tai nereiškia, kad kiekvienu atskiru atveju būtinas detalus įvertinimas pagal visus kriterijus. Dažnai gali pakakti analizės pagal keletą kriterijų, kad galima būtų pagrįstai nustatyti, ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį“¹²⁶.

Taigi tokia pozicija įgalina Konkurencijos tarybą laisvai vertinti, kiek konkrečiu atveju detaliam reikia analizuoti atitinkamus kriterijus, dėl to nutarimai piktnaudžiavimo

---

¹²³ 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516, 11 punktas.

¹²⁴ Ibid., 14 punktas.

¹²⁵ Priešingai nei pagal Čikagos ekonomistų mokyklą, kur vienintele kliūtimi įėjimo į rinką yra laikomi valstybės veiksmai. Tuo tarpu Lietuvoje tai įvardijama tik kaip viena iš daugelio kitų galimų įėjimo į rinką kliūčių.

¹²⁶ 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516, 9 punktas.

dominuojančia padėtimi bylose dažnai nepasižymi įvairių dominavimo nustatymą lemiančių kriterijų vertinimo gausa.

Tačiau skundžiant Konkurencijos tarybos nutarimus teismui, dominavimo padėties nustatymo nepagrįstumas dažniau motyvuojamas ne per menku įvairių kriterijų įvertinimu, bet neteisingu rinkos nustatymu, kas yra tiesioginis kelias į klaidingą dominavimo padėties identifikavimą. Pavyzdžiui, dar visai nesenoje AB „Lietuvos paštas“ byloje priimtas Konkurencijos tarybos Nutarimas „Dėl AB „Lietuvos paštas“ veiksmų atitikties Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“¹²⁷, kuriuo AB Lietuvos paštas pripažinta piktnaudžiavusi dominuojančia padėtimi, buvo skundžiamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui. AB „Lietuvos paštas“ atstovai teigė, jog Konkurencijos taryba, ištyrusi ne tą atitinkamos prekės rinką, nepagrįstai ir neteisingai nustatė, kad AB „Lietuvos paštas“ užima dominuojančią padėtį IPP paslaugos rinkoje, todėl „klaidingai suvokdama skirtingas prekių rinkas ir nepagrįstai nustatydamas AB „Lietuvos paštas“ dominavimą šiose rinkose, nutarimą pagrindė neteisingomis išvadomis“¹²⁸. AB „Mažeikių Nafta“ bylos tyrimo metu taip pat pagrindinis AB „Mažeikių nafta“ prieštaravimas dėl dominavimo iš esmės buvo susijęs su neteisingu atitinkamos rinkos apibrėžimu¹²⁹.

Pažymėtina, kad ir konkurencijos teisės srityje besipraktikuojantys specialistai, kalbėdami apie dominavimo nustatymo problemas, nevengia išsakyti kritikos rinkos apibrėžimo klausimu¹³⁰. Be to, kritikos sulaukiama ir dėl per menko teisinio tikrumo, taikant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisykles, teigiama, kad dabartinis konkurencijos reguliavimas kartais trukdo susidaryti efektyviausiai rinkos struktūrai, apribojamos įmonių galimybės priimti efektyviausius sprendimus“¹³¹. Prisimenant Europos Bendrijos konkurencijos teisės praktiką, matyti, kad Konkurencijos taryba šioje vietoje neišvengia paraleliškumo su Europos Komisija.

---

¹²⁷ 2006 m. sausio 5 d. Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 2S-01 Dėl AB „Lietuvos paštas“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams

¹²⁸ 2006 m. gegužės 15 d. Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1174-10/2006 AB „Lietuvos paštas“ v. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba. Pažymėtina, šiai bylai patekus į Lietuvos Vyriausiąjį administracinį teismą, pastarasis iš dalies tenkino apeliacinį skundą, nurodydamas, kad Konkurencijos tarybos atliktas tyrimas nėra išsamus, o rinkų apibrėžimas nepakankamai motyvuotas. Šiems trūkumams pašalinti būtina atlikti papildomą tyrimą.

¹²⁹ 2005 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos Nutarimas Nr. 2S-16 Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui. Para 4.

¹³⁰ KMIELIAUSKAS, L. Konkurencijai reikia aiškumo ir pertvarkų. In *Verslo žinios*, Nr. 120, 2006 m. birželio 22 d., P. 2. Straipsnyje cituojami Lietuvos laisvosios rinkos instituto pozicija, taip pat advokato J. Gumbio pasisakymai problemineis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi aspektais. <<http://www.lawin.lt/lt/docs.UlistS>>

¹³¹ Ibid.

2.4. Kolektyvinis dominavimas

2.4.1. Europos Bendrijos taisyklės

Pirmiausia, apie kolektyvinio dominavimo padėtį galima kalbėti, atsižvelgiant į EB Sutarties 82 straipsnio formuluotę: „kaip nesuderinamas su bendrąja rinka draudžiamas bet koks vieno ar keleto ūkio subjektų piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi“¹³². Taigi dominuojančią padėtį gali sudaryti ne vienas, o net keli ūkio subjektai. Europos Teisingumo Teismas *Companie Maritime Belge* byloje pažymėjo, jog EB Sutarties 82 straipsnio formuluotė „vieno ar keleto ūkio subjektų“, reiškia, kad: „dominuojančią padėtį gali sudaryti du ar daugiau vienas nuo kito teisiškai nepriklausomų ūkio subjektų, su sąlyga, kad ekonominiu požiūriu jie atrodo ar veikia kartu tam tikroje rinkoje kaip kolektyvinis vienetas (angl. – *collective entity*)“¹³³.

Svarbu paminėti, kad padėtis, kai keli ūkio subjektai kartu dominuoja rinkoje, vadinama kolektyviniu dominavimu (angl. – *collective dominance*). Tačiau šis terminas nėra vienintelis, apibūdinantis aukščiau minėtą situaciją. Dažnai yra sutinkami tokie terminai kaip: bendras dominavimas (angl. – *joint dominance*)¹³⁴, suderintas veikimas (angl. – *coordinated effects*)¹³⁵ ar net numanomas (slaptas) susitarimas (angl. – *tacit collusion*). Pastarasis terminas yra labiau mėgstamas ekonomistų, tuo tarpu teisininkams šis terminas gali sukelti nemažai sumaišties, nes jis tarsi reikalauja, kad tarp ūkio subjektų iš tikrųjų egzistuočiau reali sutartis arba bent jau suderinta praktika¹³⁶. Taigi teisininkams priimtinesnis yra kolektyvinio dominavimo terminas. Tiesa, Europos Komisija kartais vartoja ir bendro dominavimo (angl. – *joint dominance*) sąvoką¹³⁷. Tačiau Europos Teisingumo Teismas yra linkęs kelių ūkio subjektų dominuojančią padėtį įvardinti kaip

---

¹³² Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais). OJ, 2002, C 325, P. 33.

¹³³ 2000 m. kovo 16 d. ETT sprendimas byloje *Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P), Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) and Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) v Commission of the European Communities. Sujungtos bylos C-395/96 P ir C-396/96 P*, para 36.

¹³⁴ Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos teisės aktuose, kalbant apie kolektyvinį dominavimą, taip pat vartojama „bendro dominavimo“ sąvoka, pvz. Konkurencijos tarybos paaikškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo. Patvirtinta LR Konkurencijos Tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimu Nr. 52, Valstybės žinios, 2000 06 28, Nr. 52-1516.

¹³⁵ O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006. P. 137.

¹³⁶ Kadangi pagal EB sutarties 81 straipsnio 1 dalyje kalbama apie draudžiamus ūkio subjektų susitarimus, sprendimus bei suderintus veiksmus, susidaro situacija, kai sąvokos netikslumas gali sukelti tam tikros painiavos, atirbojant ūkio subjektų draudžiamus veiksmus pagal EB sutarties 81 straipsnį ir 82 straipsnį. Plačiau žr. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006. P. 137.

¹³⁷ Pavyzdžiui, Europos Komisijos 1993 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje dėl atsisakymo leisti naudotis Rødbu uostu, 94/119/EC, (OJ, L 055, P. 0052). Para. 12.

kolektyvinį dominavimą. Todėl šiame darbe taip pat bus vartojamas pastarasis terminas, plačiau neanalizuojant kitų sąvokų kilmės bei reikšmingumo.

Aiškinantis, kokios aplinkybės leidžia konstatuoti, jog kelios įmonės sukuria dominuojančią padėtį, reikia analizuoti Europos Komisijos bei Europos Teisingumo Teismo praktiką, kadangi pati Europos Bendrijų Steigimo sutartis, kaip jau minėta, nepateikia nei kolektyvinio dominavimo apibrėžimo, nei apskritai dominavimo padėties sampratos. Tačiau minėtų institucijų praktikos nagrinėjimas taip pat sudaro pakankamai painią situaciją vien dėl to, kad kolektyvinio dominavimo koncepcija ir jos plėtojimas formavosi gana nevienareikšmiškai.

Companie Maritime Belge byla¹³⁸ yra viena svarbiausių kolektyvinio dominavimo doktrinos atžvilgiu, nes čia Europos Teisingumo Teismas pirmą kartą aiškiai įvardijo tris elementus, kurie turi būti nustatyti, nagrinėjant bylas dėl galimo piktnaudžiavimo kolektyvine dominuojančia padėtimi. Taigi tokiose bylose reikia:

Pirma, išanalizuoti, ar ūkio subjektai veikia kaip kolektyvinis vienetas;

Antra, atsakyti į klausimą, ar tas kolektyvinis vienetas užima dominuojančią padėtį;

Trečia, nustatyti piktnaudžiavimą kolektyvine dominuojančia padėtimi.

Teismas pirmiausia nurodo išsiaiškinti, ar ūkio subjektai sudaro kolektyvinį vienetą, dėl ko būtina išanalizuoti ekonominius ryšius tarp ūkio subjektų ar kitus faktorius, kurie lemia tokias jų tarpusavio sąsajas¹³⁹. Taigi tam tikri ryšiai tarp ūkio subjektų gali būti įrodymas, kad rinkoje jie veikia kartu kaip kolektyvinis vienetas.

Atlikus šią analizę, reikia identifikuoti, kokią rinkos dalį užima ūkio subjektai, galimai piktnaudžiaujantys kolektyvine dominuojančia padėtimi. Čia, priešingai nei bylose dėl vienasmenio dominavimo, nėra prezumpcijų dėl kolektyvinio dominavimo padėties buvimo, ūkio subjektams užimant atitinkamą procentą rinkos. Beje, būtina pažymėti, kad Lietuvoje (apie tai išsamiau bus kalbama kitoje dalyje) įstatymu yra įtvirtinta prezumpcija, kad jei keli ūkio subjektai kartu turi 70 procentų ar didesnę atitinkamos rinkos dalį, jie užima kolektyvinę dominuojančią padėtį. Tiesa, būtina pastebėti, jog nustatant kolektyvinį dominavimą, sunku pasikliauti didele rinkos dalimi, kadangi, ypač oligopolinėje rinkoje, nors ūkio subjektai kartu užimtų nemažą rinkos dalį, dominavimo faktą gali silpninti tokie veiksniai kaip rinkos skaidrumo trūkumas ir pan.¹⁴⁰

---

¹³⁸ Ibid. Para 39.

¹³⁹ Ibid. Para 41.

¹⁴⁰ Plačiau žr. GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC.* – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 29-30 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

Pažymėtina, kad nustatant kolektyvinę dominuojančią padėtį, tarp ūkio subjektų ieškoma pakankamų ryšių (angl. – *sufficient links*), kurie leistų paveikti, pirmiausia, vienas kito konkurencingą elgesį rinkoje. Doktrinoje šiuo metu aiškiai išskiriami¹⁴¹:

- Struktūriniai ryšiai (angl. – *structural links*) – sąsajos ar aplinkybės, kurios sudaro sąlygas ryšiams tarp ūkio subjektų, kurie gali būti apibūdinami kaip kolektyvinis vienetas (angl. – *collective entity*), veikiantis likusių konkurentų ir vartotojų atžvilgiu. Pavyzdžiui, jei vienas ūkio subjektas turi kito ūkio subjekto akcijų paketą, taip pat bendros įmonės (angl. – *joint venture*) atvejai ir pan. Taigi šioje situacijoje kolektyvinio vieneto rinkoje atsiradimą gali paskatinti teisinės sąsajos tarp ūkio subjektų.
- Sutartiniai ryšiai (angl. – *contractual links*) – jie gali kilti iš sutarties pobūdžio ar sąlygų bei jos įgyvendinimo. Vienas iš pavyzdžių galėtų būti, kai ūkio subjektai sudaro susitarimą dėl veiksmų koordinavimo, dėl ko vėliau jie yra įpareigoti derinti savo veiksmus rinkoje, kurioje jie veikia. Tiesa, reikia pabrėžti, kad vien tik faktas, kad kelis ūkio subjektus sieja panaši sutartis, dar nereiškia, kad ūkio subjektai veiks nesuderinamai su EB Sutarties 82 straipsnio reikalavimais¹⁴².

Tačiau reikia atkreipti dėmesį į oligopolinės rinkos struktūros specifiškumą. Ūkio subjektų tarpusavio veiksmų koordinavimas yra daug labiau tikėtinas rinkose, kuriose palyginti nesunku pasiekti bendrą supratimą dėl tam tikrų koordinacinių santykių. Neretai oligopolinėse rinkose ūkio subjektai turi galimybes žymiai pakelti kainas virš konkurencinio lygio net ir nesinaudodami jokiais aiškiais susitarimais su kitais ūkio subjektais ar nesivadovaudami bendra suderinta praktika. Ekonomistai oligopolinę rinką apibrėžia kaip rinką, „kurioje yra keletas stambių įmonių ir kiekvienos jų kainų bei gamybos apimtys kitimas paveikia kitų įmonių kainas ir gamybos apimtį“¹⁴³. Oligopolinėje rinkoje yra pakankamai mažai gamintojų, o tai lemia galimybę stebėti vieni kitų veiksmus rinkoje, todėl kiekvienas ūkio subjektas turi atsižvelgti į tai, kaip į jį atsižvelgs kiti konkurentai. Taigi tokioje rinkoje iškyla ūkio subjektų tarpusavio priklausomybės problema.

Kad EB Sutarties 82 straipsnis apskritai yra tinkamas spręsti oligopolijų problemą, taikant kolektyvinio dominavimo koncepciją, buvo pripažinta dar *Italian Flat Glass*

---

¹⁴¹ RITTER, L. W., BRAUN, D. *European Competition Law. A practitioner's Guide. Third edition.* – The Hague: Kluwer Law International, 2004. P. 415.

¹⁴² Ibid. P. 415.

¹⁴³ JAKUTIS A., et al. *Ekonomikos teorija.* – Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 105.

byloje¹⁴⁴. Tačiau buvo neaišku, kokie ekonominiai ryšiai turi būti tarp galimai piktnaudžiaujančių kolektyvine padėtimi ūkio subjektų ir ar oligopolistinė tarpusavio priklausomybė (angl. – *oligopolistic interdependence*) pati savaime galėtų patekti į EB Sutarties 82 straipsnio taikymo sritį, atskirai nereikalaujant įrodyti tam tikrų ekonominių ūkio subjektų tarpusavio ryšių.

Europos Teisingumo Teismas *Companie Maritime Belge*¹⁴⁵, byloje suteikė aiškumo dėl šios problemos, akcentuodamas patį ekonominį vienetą, o ne ūkio subjektų tarpusavio ekonominius ryšius. Teismas nurodė, kad:

„sutarties ar kitų teisinių ryšių egzistavimas nėra privalomas kolektyvinės dominuojančios padėties nustatymui; toks nustatymas gali būti pagrįstas kitais jungiančiais faktoriais ir priklausytų nuo ekonominio įvertinimo bei ypatingai nuo pačios rinkos struktūros įvertinimo“¹⁴⁶.

Taigi aukščiau minėtų struktūrinių ar sutartinių ryšių egzistavimas nėra būtinos aplinkybės, siekiant identifikuoti kolektyvinį vienetą tam tikroje rinkoje. Rasti rinkoje tokį veikėją galima remiantis visai kitais faktoriais, pvz. ekonominiu rinkos struktūros įvertinimu. Pačios rinkos struktūra bei tai kaip rinkos veikėjai sąveikauja vienas su kitu aptariamoje rinkoje, gali būti svarbiausias veiksnys, lemiantis kolektyvinio dominavimo buvimą. Vis dėlto tokia pozicija kelia gana daug teisinio neaiškumo tiek ūkio subjektams, kurie gali tapti pagrindiniu taikiniu dėl galimo šios taisyklės pažeidimo, tiek konkurencijos teisės specialistams, kurie neretai kritikuoja Komisiją dėl minėto neapibrėžtumo.

---

¹⁴⁴ Commission Decision of 7 December 1988 relating to a proceeding under Articles 85 and 86 of the EEC Treaty. 89/93/EEC (OJ L 033, P. 44).

¹⁴⁵ 2000 m. kovo 16 d. ETT sprendimas byloje *Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P)*, *Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) and Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) v Commission of the European Communities. Sujungtos bylos C-395/96 P ir C-396/96 P.*

¹⁴⁶ Ibid. Para 45.

2.4.1.1. EB Sutarties 82 straipsnis ir EB susijungimų reglamentas

EB susijungimų reglamentas¹⁴⁷ skirtas kontroliuoti koncentracijų daromą poveikį konkurencijos struktūrai. Šio dokumento 2 straipsnyje yra nustatyta, kad: „koncentracija, kuri sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, yra laikoma nesuderinama su bendrąja praktika“. Nors reglamente nėra tiesioginės nuorodos į „vieną ar daugiau ūkio subjektų“, tačiau Europos Komisija pagal šį dokumentą turi teisę kontroliuoti ir kolektyvinį dominavimą. Be to, horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos susijungimų reglamentą gairėse numatyta, kad „dominuojančios padėties sąvoka buvo taikoma kolektyvinio dominavimo atvejams oligopolinėje situacijoje“¹⁴⁸. Būtina atkreipti dėmesį, kad Europos Bendrijos institucijos vystydamos kolektyvinio dominavimo doktriną, daug didesnę dėmesį skiria situacijoms, patenkančioms į EB susijungimų reglamento sritį. Tuo tarpu kolektyvinio dominavimo koncepcijos pagal EB Sutarties 82 straipsnį įgyvendinimo lygis yra gerokai žemesnis¹⁴⁹.

Pažymėtina, kad pagrindinis skirtumas tarp šių dviejų konkurencijos teisės mechanizmų, yra tas, kad EB Sutarties 82 straipsnis taikomas tada, kai rinkoje jau veikia keli ūkio subjektai kaip ekonominis vienetas ir tokia savo susikurta padėtimi piktnaudžiauja. Tuo tarpu EB susijungimų reglamentas sprendžia būsimo kolektyvinio dominavimo problemą, t.y. nagrinėjamos ateities perspektyvos, ar po įvykusios koncentracijos tarp ūkio subjektų nebus sukurta dominuojanti padėtis, itin ribojanti konkurenciją rinkoje. Taigi reglamentu siekiama užkirsti kelią rinkos struktūros pasikeitimui, dėl kurio silpnėja konkurencija. Tačiau kolektyvinio dominavimo koncepcija pagal EB susijungimų reglamentą yra aktuali ir taikant EB Sutarties 82 straipsnį, nes dabartinė teisminė praktika pagrindinius kolektyvinio dominavimo nustatymo principus taip pat vertina pagal abu konkurencijos teisės mechanizmus¹⁵⁰. *Airtours* byloje¹⁵¹ Pirmosios Instancijos Teismas suformavo kriterijus, kurie reikalingi kolektyvinės dominuojančios padėties nustatymui:

¹⁴⁷ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OJ, 2004, L 24, P. 1)

¹⁴⁸ Gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OJ, 2004, C 31, P. 5)

¹⁴⁹ Plačiau žr. GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC.* – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 27. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

¹⁵⁰ Plačiau žr. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC.* –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006. P. 138.

¹⁵¹ 2002 m. birželio 6 d. Pirmosios Instancijos Teismo sprendimas byloje *Airtours plc. v Commission of the European Communities*, ECR II-2585.

Pirma, reikia nustatyti, ar yra pakankamas rinkos skaidrumas, kuris leidžia ūkio subjektams stebėti vieniems kitus.

Antra, kiekvienam oligopolijos dalyviui turėtų būti naudinga nenukrypti nuo tam tikro elgesio, antraip grėstų sankcijos. Taigi ūkio subjektai turi galėti išlaikyti koordinavimą.

Trečia, bendros politikos elgtis kartu neturėtų žlugdyti kitų konkurentų, pirkėjų ar vartotojų reakcija. Taigi svarbiausia yra, kad ūkio subjektai rinkoje galėtų užimti bendrą politiką ir galėtų dideliu mastu veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų, užsakovų ar vartotojų.

Pažymėtina, kad šie teismo suformuoti principai dėl kolektyvinio dominavimo pagal EB susijungimų reglamentą, galioja ir EB Sutarties 82 straipsnio interpretavimui.

2.4.1.2. Rinkos struktūros klausimas

Nagrinėjant kolektyvinio dominavimo problemas, dažnai susiduriama su oligopolinės rinkos struktūra. Tačiau kyla klausimas, ar oligopolinė rinka yra būtina terpė, tam, kad keli ūkio subjektai kartu galėtų sukurti kolektyvinį dominavimą. Doktrinoje paprastai nėra atskirai analizuojamas šis klausimas, netgi priešingai, dažnai kolektyvinio dominavimo koncepcija pagal EB Sutarties 82 straipsnį, nagrinėjama EB susijungimų reglamento kontekste, o tai savaime verčia kalbėti konkrečiai apie oligopolinę rinką¹⁵². Europos Komisija, kalbėdama apie kolektyvinį dominavimą pagal EB Sutarties 82 straipsnį, taip pat pabrėžia oligopolinės rinkos struktūrą, kaip vieną iš faktorių, galinčių nulemti kolektyvinio dominavimo atsiradimą¹⁵³.

Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad rinkos struktūra gali būti tik vienas iš veiksnių, galinčių paskatinti kelis ūkio subjektus veikti kaip kolektyviniam vienetui. Be to, nei Europos Komisija, nei teismai nėra nurodę, kad oligopolinė rinka yra būtina terpė kolektyviniam dominavimui atsirasti. Netgi priešingai, šalia oligopolinės rinkos struktūros, kolektyvinio dominavimo doktrina buvo plėtojama ir kitose rinkos formose¹⁵⁴.

---

¹⁵² Kaip jau minėta, EB susijungimų reglamentas pirmiausia yra skirtas kontroliuoti struktūrinius rinkos pasikeitimus.

¹⁵³ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses.* P. 16-17.
<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

¹⁵⁴ Plačiau žr. GERADIN, D., *et al. The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC.* – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 23-25. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

Pavyzdžiui, *Irish Sugar* byloje¹⁵⁵ Komisija nustatė, kad svarbiausias airiško cukraus gamintojas kartu su savo pagrindiniu distributoriumi sukūrė kolektyvinę dominuojančią padėtį. Pirmosios Instancijos Teismas palaikė šią Komisijos poziciją, nes tarp ūkio subjektų buvo nustatyti ekonominiai ryšiai, kurie leido jiems formuoti bendrą rinkos politiką ir veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų, pirkėjų ir vartotojų. Europos Komisija minėtų subjektų padėtį įvertino kaip „vertikalų kolektyvinį dominavimą“. Nors tokia Komisijos (taip pat ir teismų, kurie palaikė šį sprendimą) pozicija kritikuojama dėl nepakankamo aiškumo, ką konkrečiai reiškia ši sąvoka¹⁵⁶, tačiau akivaizdu, kad kolektyvinis dominavimas rastas tarp subjektų, kurie veikia skirtinguose lygmenyse, kartu ir skirtingose rinkose¹⁵⁷.

Vadinasi, kolektyvinis dominavimas pagal EB Sutarties 82 straipsnį yra galimas ne tik oligopolinėse rinkose, bet ir skirtingose rinkos formose, tačiau dėl susiformavusios praktikos dėl kolektyvinio dominavimo pagal EB susijungimų reglamentą, kuri turi gan didelę įtaką kolektyvinio dominavimo doktrinos vystymuisi, dažnai yra linkstama kolektyvinį dominavimą sieti su oligopolinės rinkos struktūra, atskirai nepabrėžiant, jog galimos ir kitos konfigūracijos.

2.5. Kolektyvinis dominavimas Lietuvos konkurencijos teisėje

Europos Bendrijos konkurencijos teisės praktika dėl ūkio subjektų piktnaudžiavimo kolektyvine dominuojančia padėtimi svarbi ir Lietuvos konkurencijos teisės formavimui bei taikymui šioje srityje. Todėl būtina apžvelgti, kaip kolektyvinio dominavimo koncepcija įtvirtinta Lietuvos nacionalinėje teisėje.

LR Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 11 dalyje dominuojanti padėtis apibrėžiama, kaip „vieno ar daugiau ūkio subjektų padėtis atitinkamoje rinkoje, kai tiesiogiai nesusiduriama su konkurencija arba kuri įgalina daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje veiksmingai ribojant konkurenciją“¹⁵⁸. Taigi yra suformuluota aiški nuostata, jog dominuojančią padėtį gali sukurti ne tik vienas, bet ir daugiau ūkio subjektų. Vienpusė lemiamą įtaka Konkurencijos Tarybos paaiškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo apibūdinama kaip:

¹⁵⁵ Pirmosios Instancijos Teismo 1999 m. spalio 7 d. sprendimas byloje T-228/97 *Irish Sugar plc v Commission of the European Communities* (1999), ECR II-02969.

¹⁵⁶ Plačiau žr. R. WHISH. *Competition Law*. – 5th ed. – London, 2003, p. 524.

¹⁵⁷ GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 25 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856

„ūkio subjekto galimybė veikti atitinkamoje rinkoje pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, tiekėjų ar pirkėjų ir galiausiai nuo vartotojų, darant poveikį prekių kainoms, įėjimo į rinką galimybėms ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko veiksmingai ribojama konkurencija toje rinkoje“.

Priešingai nei Europos Bendrijos konkurencijos teisės kolektyvinio dominavimo doktrinoje, LR Konkurencijos įstatyme yra įtvirtinta prezumpcija, kad, jei keli ūkio subjektai kartu turi 70 procentų ar didesnę atitinkamos rinkos dalį, jie užima kolektyvinę dominuojančią padėtį. Įdomu tai, kad formuluojant prezumpciją dėl kolektyvinio dominavimo, ūkio subjektai, galintys patekti į minėtos prezumpcijos sritį ir sukurti kolektyvinę dominuojančią padėtį, apibūdinami kaip: „kiekvienas iš trijų ar mažesnio skaičiaus ūkio subjektų, kuriems tenka didžiausios atitinkamos rinkos dalys“¹⁵⁹. Tokia formuluotė verčia atkreipti dėmesį į nurodytą ūkio subjektų skaičių – trys ar mažesnis kiekis, bei į tai, ko įstatymų leidėjas siekė, nustatydamas tokius ribojimus. Akivaizdu, kad tai nereiškia, jog pagal Lietuvos teisę kolektyvinę dominuojančią padėtį gali užimti tik ne daugiau nei trys ūkio subjektai, nes pačiame dominuojančios padėties apibrėžime teikiama nuoroda į vieno ar daugiau ūkio subjektų padėtį rinkoje, taigi jokių kiekio ribojimų nėra. Tačiau, įtvirtinant prezumpciją, subjektų skaičius yra konkrečiai numatytas. Tokiu būdu įstatymų leidėjas siekia apriboti minėtos prezumpcijos taikymą, t.y. tik kai du ar trys atitinkamoje rinkoje veikiantys ūkio subjektai užima 70 procentų ar didesnę rinkos dalį, yra didelė tikimybė, kad jie gali įtakoti atitinkamus konkurenciją ribojančius veiksnius rinkoje.

Lietuvos Respublikos Konkurencijos taryba nutarime „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“¹⁶⁰, kuriuo patvirtino paaiškinimus dėl dominuojančios padėties nustatymo, nemažą dėmesį skiria ir kolektyviniam dominavimui¹⁶¹.

Nagrinėdama, ar yra kolektyvinis dominavimas, Konkurencijos taryba išskiria kelis etapus, kuriuos būtina išanalizuoti:

Pirma, ar nėra veiksmingos konkurencijos tarp ūkio subjektų, kurie kartu veikia kaip visuma, bei tarp likusių ūkio subjektų, veikiančių toje pačioje rinkoje.

Antra, ar ūkio subjektų grupės nariai tarpusavyje veiksmingai nekonkuruoja.

---

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ 2000 m. gegužės 17 d. LR Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000, Nr. 52-1516.

¹⁶¹ Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo III skyrius kalba apie „bendrą dominavimą“, tačiau ši sąvoka yra „kolektyvinio dominavimo“ sąvokos lietuviškas atitikmuo. Tai matyti ir iš minėtų paaiškinimų III skyriaus 28 punkto, kuriame teikiama nuoroda į Konkurencijos įstatymo 3 straipsnį 11 dalį, kuris apibrėžia dominavimo padėtį.

Reikia pastebėti, kad iš esmės tai tie patys elementai, kuriuos Europos Teisingumo Teismas suformavo *Compagnie Maritime Belge* byloje¹⁶². Vadinasi, atskirdama aukščiau minėtus du etapus, Konkurencijos taryba parodo, jog pirmiausia būtina nustatyti, kad rinkoje susidarė situacija, kai keli ūkio subjektai gali kartu riboti konkurenciją kitų ūkio subjektų atžvilgiu, t.y. kartu turi dominuojančią padėtį, ir, antra, jie tai daro elgdamiesi kaip vienas kolektyvinis vienetas, t.y. kartu tarpusavyje nekonkuruodami.

Paaiškinimuose Konkurencijos Taryba dar kartą aptaria prezumpciją (iš esmės daugiau nieko nekomentuodama) dėl dominavimo padėties buvimo, kai ūkio subjektai kartu sudaro daugiau kaip 70 procentų rinkos, tačiau aiškiai pabrėžia, kad, net ir esant daugiau nei trimis ūkio subjektams arba, net jei grupė ūkio subjektų užima mažiau nei 70 procentų rinkos, jie gali kartu sukurti kolektyvinę dominuojančią padėtį rinkoje, jei yra „pakankamai svarūs įrodymai pagal II skyriuje nurodytus veiksnius, kad tokia ūkio subjektų grupė gali daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje“¹⁶³. Taigi šiuo atveju yra svarbūs tie patys veiksniai kaip ir vienasmenio dominavimo atveju.

Vis dėlto, įstatymų leidėjo nustatyta prezumpcija gali būti kritikuojama tuo aspektu, kad ji yra paremta vien kelių ūkio subjektų, galimai užimančių kolektyvinę dominuojančią padėtį, turima rinkos dalimi, t.y. 70 procentų ar didesne. Oligopolinėje rinkoje dažnai yra svarbūs kiti veiksniai, įtakojantys ūkio subjektų veiksmus, todėl rinkos dalies dydis, priešingai nei vienasmenio dominavimo atveju, negali būti lemiamas kriterijus nustatant kolektyvinę dominuojančią padėtį¹⁶⁴. Pavyzdžiui, keli ūkio subjektai, kurie, iš esmės, elgiasi kaip vienas bendras vienetas, rinkoje gali užimti labai didelę dalį, net ir daugiau nei Konkurencijos įstatyme nurodyti 70 procentų, tačiau, jei rinkoje trūksta skaidrumo, vyrauja diferenciacija tarp prekių ir pan., galimybė įgyvendinti kolektyvinį dominavimą tampa nelabai reali. Tiesa, kol kas Lietuvos konkurencijos teisės praktikoje dar nebuvo nagrinėta kolektyvinio dominavimo problema pagal Konkurencijos teisės įstatyme įtvirtintą koncepciją, tad ir prezumpcijos taikymo klausimas niekad nebuvo iškilęs.

---

¹⁶² 2000 m. kovo 16 d. ETT sprendimas byloje *Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P)*, *Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P)* and *Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) v Commission of the European Communities*. Sujungtos bylos *C-395/96 P* ir *C-396/96 P*. Para 39.

¹⁶³ LR Konkurencijos Tarybos paaiškinimai dėl dominuojančios padėties nustatymo. Patvirtinta LR Konkurencijos Tarybos 2000 m. gegužės 17 d. nutarimu Nr. 52. III skyriaus 28 punktą.

¹⁶⁴ Plačiau žr. GERADIN, D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 29-30 <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

2.6. Superdominavimas

Analizuojant EB Sutarties 82 straipsnio tekstą, galima kalbėti apie vieną ar kelis dominuojančius ūkio subjektus, t. y. vienasmenį bei kolektyvinį dominavimą. Tuo tarpu, jokios nuorodos į superdominavimą neteikiama.

Pažymėtina, kad superdominavimas nėra teisinė kategorija, šio termino nevartoja nei Komisija, nei Europos Bendrijos teismai, tačiau doktrinoje superdominavimo klausimas yra aptariamas. Pradžią superdominavimo koncepcijai davė kelios Europos Teisingumo Teismo bylos, kuriose dominuojančiais buvo pripažinti ūkio subjektai, turintys labai dideles rinkos dalis. Pavyzdžiui, *Companie Maritime Belge* byloje Generalinis advokatas ūkio subjektą įvardino ne kaip tiesiog dominuojantį, bet užimantį dominavimo padėtį, artimą monopolijai¹⁶⁵. Pagrindinis superdominavimo požymis tas, kad juo galima apibūdinti ūkio subjektą, turintį ypatingą rinkos galią. Vienas svarbiausių konkurencijos teisės specialistų pastebėjimas, yra tai, kad subjektui, užimančiam superdominavimo padėtį, uždedama didesnė pareiga rūpintis rinkos funkcionavimu, todėl paliekama galimybė, kad toks pats elgesys nebus baudžiamas, jei ūkio subjektas bus mažiau dominuojantis¹⁶⁶.

Jochen Appeldoorn nurodo, jog superdominavimo doktrinos silpnoji dalis yra kelių skirtingų argumentų derinimas. Pirmuoju teigiama, kad draudžiamas elgesys, kuris atliekamas superdominuojančio ūkio subjekto, turi didesnę poveikį konkurencijai nei toks pat tiesiog dominuojančio subjekto elgesys. Antruoju argumentu nurodoma, jog superdominuojantis ūkio subjektas turėtų susilaikyti nuo tam tikro elgesio net ir tada, kai toks elgesys būtų leidžiamas tiesiog dominuojančiam ūkio subjektui¹⁶⁷. Pastarajame teiginyje matyti nesuderinamumą su EB Sutarties 82 straipsniu, kuris draudžia piktnaudžiavimą, bet ne pačios dominavimo padėties turėjimą.

Pastebėtina, kad superdominavimo koncepcija išplečia dominavimo sampratą bei kaip teigia kai kurie konkurencijos teisės specialistai, suponuoja, jog kai kurie dominuojantys ūkio subjektai yra labiau dominuojantys nei kiti¹⁶⁸. Vis tik Komisija bei Europos Bendrijos teismai nesiryžta plėtoti superdominavimo koncepcijos savo praktikoje, o tai daryti paliekama doktrinai.

---

¹⁶⁵ Generalinio advokato Fennelly 1998 m. spalio 29 d. nuomonė apjungtose bylose *C-395/96 P ir C-396/96 P Compagnie maritime belge transports SA, Compagnie maritime belge and Dafra-Lines A/S v Commission of the European Communities* (2000), ECR I-1365. Para 136.

¹⁶⁶ APPELDOORN, J. He who spareth his rod, hateth his son? Microsoft, super-dominance and article 82 EC. In *European Competition Law Review*. <<http://www.westlaw.com>>

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ Ibid.

3. Dominavimo koncepcija EB Sutarties 82 straipsnio reformos kontekste

3.1. Reformos priežastys

Bendrijos konkurencijos teisė pradėta reformuoti dar 1990 m., tačiau modernizacijos procesas palietė tokias sritis kaip konkurenciją ribojantys susitarimai, susijungimų kontrolė, taip pat didelių pakeitimų suteikė Reglamento Nr. 1/2003 priėmimas. Tuo tarpu jokių panašių naujovių neįvyko EB Sutarties 82 straipsnio taikymo srityje¹⁶⁹.

Ūkio subjektų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklių aiškinimas daugiausiai vyko precedentų pagalba, kuri nepasižymėjo itin dideliu nuoseklumu. Tiek Komisija, tiek teismai neretai buvo kritikuojami dėl prieštaringos praktikos nustatant piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, ypač dėl pernelyg neaiškios piktnaudžiavimo koncepcijos plėtojimo. Todėl jau kurį laiką konkurencijos teisės teoretikų bei praktikų tarpe vyko diskusijos, siekiant atkreipti dėmesį, jog reikalingi suvienodinti standartai bei aiškumas, taikant Bendrijos konkurencijos teisės taisykles dėl vienašališkų ūkio subjektų veiksmų atitinkamoje rinkoje¹⁷⁰. Galiausiai svarbu paminėti, EB Sutarties 82 straipsnio taikymas buvo kritikuojamas ir dėl savo fragmentiškumo bei dėl pernelyg didelio koncentravimosi į formalų požiūrį (angl. – *form-based approach*), kuris per mažai atskleidžia ūkio subjektų elgesio poveikį rinkai¹⁷¹.

Atsižvelgiant į tai, kad Komisijos bei teismų pozicijos aiškinant EB Sutarties 82 straipsnį jau kurį laiką buvo kritikuojamos, ypač dėl apibrėžtumo bei vieningos praktikos trūkumo, bei į tai, kad kiti Bendrijos konkurencijos teisės institutai, peržiūrėti ekonominės analizės pagrindu, gerokai pakito, EB Sutarties 82 straipsnio aiškinimas bei formalus taikymas atrodė kaip nebetinkantis šiandienos ekonominei situacijai. Todėl iškilo poreikis peržiūrėti suformuotą praktiką bei pritaikyti šio straipsnio įgyvendinimo politiką prie požiūrio, grįsto poveikiu rinkai (angl. – *effects-based approach*), kuris yra paremtas faktine kiekvienos konkrečios bylos aplinkybių ekonomine analize. *Neelie Kroes* pabrėžia, kad EB Sutarties 82 straipsnio peržiūrėjimo tikslas buvo dvejopas, pirma,

---

¹⁶⁹ Išskyrus keletą pranešimų telekomunikacijų bei pašto srityse.

¹⁷⁰ Plačiau žr. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J. *The Law and Economics of Article 82 EC*. –Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006. P.16 – 17.

¹⁷¹ ROELLER, L. H., STEHMANN, O. *The Year 2005 at DG Competition: The Trend towards a More Effects-Based Approach*. Review of Industrial Organization (2006)
<<http://ec.europa.eu/dgs/competition/competition2005.pdf>>

Komisijos sprendimų kokybės tobulinimas, ir, antra – garantija, jog Komisija sieks teisingų argumentų¹⁷².

Nemažas akstinas reformai buvo ir Europos Konkurencijos Tinklo kūrimas (angl. – *European Competition Network*). Po Reglamento 1/2003 priėmimo, kai tiesioginis EB Sutarties 82 straipsnio taikymas tapo privalomas valstybių narių konkurencijos institucijoms, iškilo būtinybė užtikrinti minėto straipsnio taikymo darnumą. Komisija pripažino, jog norint pasiekti, kad konkurencijos taisyklės dėl ūkio subjektų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būtų suprantamos ir įgyvendinamos vienodai, pirmiausia reikia kad taisyklės šioje srityje būtų labai aiškios¹⁷³.

Mattias Ganslandt atkreipia dėmesį dar ir į tai, kad vienas svarbiausių motyvų pradėti EB Sutarties 82 straipsnio reformą, buvo siekis skatinti naujoves bei ekonomikos efektyvumą¹⁷⁴. Įmonės, rinkoje užimdamos stiprias pozicijas bei gaudamos didelį pelną, gali daugiau investuoti į inovacijas. Griežtas bei nelankstus EB Sutarties 82 straipsnio taikymas mažina ūkio subjektų paskatas stengtis dominuoti bei gali trukdyti „realizacijos procesui“¹⁷⁵. Taigi aiškus ir skaidrus dominuojančių ūkio subjektų elgesį reguliuojančių taisyklių taikymas galėtų lemti didesnę ekonomikos augimą.

2003 m. Komisija pranešė, jog pradedama EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos peržiūra, kuria siekiama įvertinti veiklos kryptis, išanalizuoti, kaip padaryti ją efektyvesnę bei apibrėžti būdus, kurie šio instituto taikymui suteiktų daugiau aiškumo¹⁷⁶. 2005 m. gruodį Komisija viešam svarstymui paskelbė Pranešimą dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui¹⁷⁷ (toliau – Pranešimas), kartu pakviesdama visus suinteresuotus asmenis iki 2006 m. kovo 31 d. pareikšti savo nuomonę ir taip prisidėti prie dokumento tobulinimo, kurį, pasiekus bendrą sutarimą, planuojama išleisti gairių pavidalu. Konkurencijos Generalinio direktorato vadovas *Philip Lowe* dar 2005 m. atkreipė dėmesį, kad nėra įmanoma tiksliai nurodyti, kada bus išleistos gairės dėl EB

---

¹⁷² KROES N., Closing Remarks at Public Discussion on Article 82 (abuse of dominance). Kalba pasakyta 2006 m. birželio 14 d. Briuselyje.

<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/376&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

¹⁷³ Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peepcon, Directorate General – Competition of the European Commission.

<http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf>

¹⁷⁴ Plačiau žr. GANSLANDT, M. *New Rules for Dominant Firms in Europe*. The Research Institute of Industrial Economics, Stockholm, March 2006.

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

¹⁷⁵ Ibid. P. 4.

¹⁷⁶ LOWE P. Kalba, pasakyta 2003 m. spalio 23 d. Thirtieth annual conference on international antitrust law and policy, Fordham Corporate Law Institute, Vašingtonas.

<http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_040_en.pdf>

¹⁷⁷ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*

<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

Sutarties 82 straipsnio taikymo, tačiau tikėtasi tai atlikti dar 2006 m¹⁷⁸. Tačiau, žvelgiant į dabartinius reformos procesus, matyti, jog Komisijos planai dėl gairių išleidimo užsitęsė.

3.2. Alternatyva savarankiškai dominavimo nustatymo procedūrai

Prieš pradėdant Komisijos Pranešimo dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui analizę, norėtu si atkreipti dėmesį į Patarėjų ekonominius klausimus konkurencijos politikos srityje grupę (angl. – *Economic Advisory Group for Competition Policy* – toliau *EAGCP*), kuri pirmoji, remdamiesi ekonomine analize, pateikė savo išsamų požiūrį į EB Sutarties 82 straipsnio taikymą, parengdama ataskaitą „*An economic approach to Article 82*“¹⁷⁹.

Pripažįstant, jog svarbiausiu konkurencijos matu tampa vartotojų gerovė, ekonominė EB Sutarties 82 straipsnio analizė koncentruojasi į antikonkurencinį dominuojančių ūkio subjektų elgesio poveikį, kai tuo tarpu formalistinė praktika, iš esmės neanalizuoja faktinio ūkio subjekto elgesio poveikio rinkai. Tai reiškia, jog konkurencijos institucijos pirmiausia turi atidžiai iširti, kaip veikia konkurencija konkrečioje rinkoje tam, kad galėtų įvertinti, kokią žalą konkurencijai daro atitinkamas ūkio subjekto elgesys, o kartu ir kaip tai paveikia vartotojų gerovę. Iš esmės, faktiniu poveikiu grįsto EB Sutarties 82 straipsnio taikymo pagrindinis siekis – žalos konkurencijai identifikavimas, kuris atliekamas remiantis ekonominės analizės principais bei kiekvienos konkrečios bylos faktine aplinkybių sudėtimi¹⁸⁰.

Nepaisant to, kad poveikio rinkai grįstos analizės centre yra įvairūs ūkio subjektų elgesio variantai, dominavimo aspektas taip pat gana reikšmingai paliečiamas. *EAGCP* nurodo, kad ekonominės analizės pagrindu nustačius, jog tam tikras ūkio subjekto elgesys daro poveikį rinkai, iš to savaime galima daryti išvadą, jog tokį elgesį atliekantis subjektas yra dominuojantis, nes priešingu atveju elgesio poveikis atitinkamoje rinkoje nebūtų jaučiamas. Taigi, priešingai nei forma grįstame tyrime dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, ekonominės analizės taikymui atskiras patvirtinimas, jog ūkio subjektas dominuoja rinkoje, tampa mažiau reikšmingas¹⁸¹. Todėl apskritai, iškyla klausimas dėl tradicinės formalios dominavimo nustatymo procedūros tikslingumo, kai

---

¹⁷⁸ 2005 m. birželio 24 d. Philip Lowe skaitytos paskaitos “EC Competition Policy: the new challenges” komentarai.

<http://www.reckon.co.uk/open/Philip_Lowe_lecture_24_June_2005_%7C_viewpoint:_Franck>

¹⁷⁹ „Ekonominė 82 straipsnio analizė“. Ataskaita parengta DG COMP vyriausiojo ekonomisto oficialaus prašymo pagrindu. <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/studies/eagcp_july_21_05.pdf>

¹⁸⁰ Ibid. P. 13.

¹⁸¹ Ibid. P. 14.

pirmiausiai yra nustatoma, ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, o tik vėliau tiriama, ar tam tikri veiksmai nepažeidė draudimo piktnaudžiauti.

EAGC teigia, jog atskiras dominavimo nustatymas praranda prasmę ir yra nereikalingas, tačiau skuba patvirtinti, kad tradiciniai svarstymai dėl dominavimo padėties buvimo ar nebuvimo, nėra nesprendžiami. Jie tiesiog tampa žalos konkurencijai nustatymo procedūros dalimi¹⁸². Ir nors iki šiol egzistavusi tradicija atlikti du atskirus dominavimo ir piktnaudžiavimo įvertinimus supaprastina visą tyrimą, tačiau *EAGC* kritikuoja, jog toks supaprastinimas tampa ir mažesnio tikslumo, įgyvendinant teisės normas, priešastimi¹⁸³.

Priėmus minimą *EAGC* siūlymą, EB Sutarties 82 straipsnio įgyvendinimo praktika, stipriai pasikeis. Tačiau EB Sutarties 82 straipsnis nedraudžia dominavimo, bet siekia užkirsti kelią piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi. Todėl *EAGC* pateiktoje ataskaitoje nurodoma, jog nors ir atsisakant tradicinės atskiros dominavimo nustatymo procedūros, integruojant ją į bendrą tyrimą dėl žalos konkurencijai įvertinimo, yra nesilaikoma precedentinės teisės dėl EB Sutarties 82 straipsnio, bet nenukrypstama nuo pačios teisinės normos¹⁸⁴.

Vis dėlto kai kurie autoriai teigia, kad net ir remiantis ekonominiu požiūriu į EB Sutarties 82 straipsnio taikymą, atskiras dominavimo padėties nustatymas nėra beprasmis, bet, priešingai, netgi labai pagrįstas¹⁸⁵. *Mattias Ganslandt*, savarankišką dominavimo identifikavimą vertina kaip papildomą poveikio rinkai analizės etapą, ypač reikalingą dėl perteklinio konkurencijos institucijų kišimosi į ūkio subjektų veiklą rizikos sumažinimo¹⁸⁶. Tokia pozicija kyla iš to, kad ekonominė EB Sutarties 82 straipsnio analizė taip pat kaip ir formalus požiūris į šio instituto taikymą, turi tam tikrų trūkumų. Plačiau jų neanalizuojant, paminėtina, kad labiausiai autorių neramina keletas esminių ekonomika grįsto požiūrio problemų: antikonkurencinio poveikio apibrėžimas, faktoriai, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant šį poveikį bei sprendimo taisyklių detalizavimas (angl. – *decision rules*)¹⁸⁷. Įsikišimas į rinką, nukreiptas prieš dideles įmones pirmiausia

---

¹⁸² Ibid. P. 14.

¹⁸³ Ibid. P. 14.

¹⁸⁴ Ibid. P. 14.

¹⁸⁵ GANSLANDT M. *New Rules For Dominant Firms in Europe*. 2006 <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>; taip pat žr. MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 44-46.

¹⁸⁶ Ibid. P. 17.

¹⁸⁷ Pažymėtina, kad efektyvus 82 str. taikymas reikalauja ne tik analizės, bet ir sprendimo įsikišti į rinkos procesus. Problema yra ta, kad konkurencijos institucija sprendimą priima turėdama nepilną informaciją, o tai kelia riziką tokios situacijos, kai pasirenkama intervencija, tačiau ji yra nemotyvuota, ir atvirkščiai, apsisprendžiama nesikišti, nors intervencija galėtų būti naudinga. Plačiau žr. GANSLANDT M. *New Rules For Dominant Firms in Europe*. 2006. P. 10-11.

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

asocijuojasi su potencialia nauda, t.y. galimo antikonkurencinio poveikio pašalinimu, tačiau tai taip pat asocijuojasi ir su išlaidomis. Antimonopolinės priemonės siejasi su tiesioginėmis bei netiesioginėmis jų įgyvendinimo išlaidomis, be to, nemažai atsieina ir ekonominiai praradimai galimi dėl kontrolės institucijų sprendimų, kurie priimti turint ribotą informaciją apie faktus, galimo poveikio rinkai reikšmingumą bei nesant apibrėžtumo dėl ateities įvykių klostymosi rinkoje. Dėl to reikia pakankamų aplinkybių veiksmingam antimonopoliniam priežiūros organo įsikišimui, kad galutinis rezultatas būtų teigiamas¹⁸⁸. *Mattias Ganslandt* nurodo, kad nesant tiksliai apibrėžtos antikonkurencinio poveikio reikšmės, savarankiškas dominavimo nustatymo procesas galėtų sudaryti įsikišimo „slenkštį“, t.y. konkurencijos institucijos turėtų nesikišti į rinkos santykius, kol negalima identifikuoti, jog ūkio subjektas turi žymią rinkos galią (angl. – *significant market power*)¹⁸⁹.

Taigi pereinant prie ekonominės analizės taikymo EB Sutarties 82 straipsniui, iškyla ir naujas požiūris į dominavimo nustatymo svarbą, t.y. atsiranda alternatyva dominavimo nustatymui kaip vienam iš etapų, atliekant tyrimą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. *EAGC* siūlymas atsisakyti formalios dominavimo padėties nustatymo procedūros, atrodo kaip itin reikšmingas EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos posūkis, juo labiau, kad daugelis konkurencijos teisės specialistų *EAGC* ataskaitą įvertino kaip galimas EB Sutarties 82 straipsnio reformos gaires. Vis dėlto net ir koncentruojantis į faktinį ūkio subjekto elgesio poveikį rinkai, vieningos nuomonės dėl atskiro dominavimo nustatymo tikslingumo nėra. Kai kurie konkurencijos teisės specialistai kaip tik atvirkščiai teigia, kad EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikai pasisukus ekonominio požiūrio kryptimi, dominavimo nustatymo klausimas turėtų būti vienas pagrindinių svertų bylose dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. Panašu, kad Komisija taip pat neketina perimti *EAGC* siūlymo, nes kiek vėliau nei pasirodė *EAGC* ataskaita, Komisijos viešam svarstymui paskelbtame Pranešime dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui¹⁹⁰, nėra užsimenama apie galimą dominavimo nustatymo savarankiškos procedūros atsisakymą ir inkorporavimą į bendrą žalos konkurencijai nustatymo procesą, o pasilieka prie tradicinio atskiro dominavimo nustatymo etapo.

---

¹⁸⁸ Ibid. P. 8.

¹⁸⁹ Ibid. P. 17.

¹⁹⁰ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. Para. 20-42.*

3.3. Komisijos Pranešimas – naujas žvilgsnis į dominavimą?

Pranešimas dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui vertintinas kaip pirmas svarbus mėginimas susisteminti bei apibrėžti tam tikras EB Sutarties 82 straipsnio taikymo ribas. Jame išdėstyti galimi principai, kuriais derėtų vadovautis bylose dėl EB Sutarties 82 straipsnio pažeidimo. Tiesa, būtina atkreipti dėmesį, kad minėtas pranešimas nėra privalomojo pobūdžio dokumentas, t.y. Komisija bei teismai nėra ribojami pranešime išdėstytais pozicijomis, aiškinant bei taikant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taisyklės.

Dokumentas dėstomas remiantis Komisijos sukaupta patirtimi taikant EB Sutarties 82 straipsnį, taip pat Europos Teisingumo Teismo bei Pirmosios Instancijos Teismo suformuotais precedentais¹⁹¹. Šių institucijų praktika peržiūrėta ir susisteminta svarbiausiu tikslu iškeliant konkurencijos, kaip pagrindinės priemonės vartotojų gerovei užtikrinti ir efektyviai paskirstyti išteklius, apsaugą. Dokumentas atskleidžia tendenciją, dominuojančių ūkio subjektų elgesį vertinti, labiau atsižvelgiant į elgesio poveikį rinkai .

Dabartinė EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos peržiūra labiau koncentruojasi į įvairius piktnaudžiavimo atvejus, tuo tarpu dominavimo koncepcijai skiriamas gerokai mažesnis dėmesys. Vienas iš atsakingų asmenų dėl analizuojamo Pranešimo parengimo, *Michael Albers*, taip pat pabrėžia, jog „svarbiausia bei kontraversiškausia piktnaudžiavimų dominuojančia padėtimi sritis yra antikonkurencinis elgesys, kurios politikai reikėtų skirti prioritetą“¹⁹². Viena vertus tai galima suprasti, atsižvelgiant į tai, kad iki reformos bene daugiausiai kritikos EB Sutarties 82 straipsnio taikymas susilaukdavo dėl darnos ir vieningumo trūkumo būtent ūkio subjektų elgesio aspektu. Kita vertus, prisimenant aiškumo nebuvimą kai kuriais dominavimo nustatymo klausimais bei atsižvelgiant į atsiliepimų, sulauktų dėl EB Sutarties 82 straipsnio reformos pastabas dėl menko dominavimo problemos įvertinimo¹⁹³, išaiškėja tam tikras Pranešimo dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui trūkumas.

---

¹⁹¹ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 5*

<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

¹⁹² *Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peepcon, Directorate General – Competition of the European Commission.*

<http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf>

¹⁹³ Žr. ALLEN & OVERY. *Comments on the DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 4; Confederation of Finnish Industries EK. DG Competition discussion paper on the application of Article 82 EC to exclusionary abuses. P. 2.*

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

Vis dėlto tam tikrų skirtumų bei naujų tendencijų Komisijos pozicijoje dėl dominavimo koncepcijos galima išvengti. Pranešimo 4.1. skyriuje, pradėdant apibūdinti dominavimą, vartojama klasikinė dominavimo definicija¹⁹⁴, tačiau jau vėliau nurodoma, jog tam, kad dominuojantis ūkio subjektas (tam, kad jis būtų tokiu pripažintas) neturi priklausyti nuo veiksmingų konkurencijos suvaržymų, t.y. jis turi turėti žymią rinkos galią (angl. – *substantial market power*)¹⁹⁵. Dar kartą Komisija pabrėžia, jog ūkio subjektas dominuoja, jei turi žymią rinkos galią, jau kalbėdama konkrečiai apie vienasmenį dominavimą¹⁹⁶. *Giorgio Monti* teigia, jog kai kurios Pranešimo formulotės rodo, kad Komisija nebyliai atsitraukia nuo neekonomiškos kalbos, kuri būdinga teismų vartojamai dominavimo definicijai, ir įveda ekonominę žymios rinkos galios koncepciją¹⁹⁷. Kaip jau minėta, aiškus dominavimo prilyginimas žymiai rinkos galiai yra įtvirtintas Elektroninių ryšių gairėse dėl žymios rinkos galios nustatymo¹⁹⁸, tačiau *Giorgio Monti* nurodo, kad pateikdama tokias formuluotes paskelbtame Pranešime, Komisija formuluoja nuostatą, jog dominavimas reiškia žymią rinkos galią visuose ekonomikos sektoriuose¹⁹⁹. Vis tik autorius kritikuoja Komisiją dėl nepakankamai aiškiai išreikštos pozicijos ir teigia, jog pasitelktas būdas, kuriuo ji bando kreipti dominavimo apibrėžimo kryptį, yra neįtikinama²⁰⁰.

Kalbant apie rinkos dalių reikšmę taip pat galima išvengti tam tikrų permainų galimumą. Pranešimo 4.2.1. skyriuje pirmiausiai nurodoma, jog siekiant išsiaiškinti, kokią poziciją ūkio subjektas, įtariamasis piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, užima rinkoje, pradinis etapas turėtų būti įtariamo ūkio subjekto bei jo konkurentų rinkos dalių analizė. Toliau aiškinama, jog rinkos dalys parodo pirminius rinkos struktūros požymius ir jei ūkio subjekto užimama rinkos dalis yra didelė, palyginus su kitais rinkos „žaidėjais“, „tai yra dominavimo požymis, su sąlyga, jei tokia rinkos dalis turima jau kuri

---

¹⁹⁴ Klasikinis dominavimo apibrėžimas yra aptartas šio darbo 2.1. dalyje.

¹⁹⁵ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. Para 23.*

<<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>

¹⁹⁶ *Ibid.* Para 28

¹⁹⁷ MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 33.

<<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>; Pranešime aiškų dominavimo prilyginimą žymiai rinkos galiai taip pat komentuoja *Frances Dethmers* ir *Ninette Dodoo*, žr. DETHMERS, F., DODOO, N. The Abuse of Hoffmann-La Rosh: The Meaning of Dominance Under EC Competition Law. In *European Competition Law Review*. 2006. <<http://www.westlaw.com>>

¹⁹⁸ Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services. (OJ, 2002, C 165, P. 6)

¹⁹⁹ MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 33.

<<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>

²⁰⁰ *Ibid.* P. 32

laiką²⁰¹. 31 Pranešimo paragrafe nurodoma, kad labai tikėtina²⁰², jog labai didelė rinkos dalis, kuri išlaikoma tam tikrą laiką, parodo, jog ūkio subjektas dominuoja. Nors po šios nuostatos teikiama nuoroda į *United Brands* ir *Hoffman-La Roche* bylas, prisiminus pastarojoje suformuluotą taisyklę, jog „labai didelė rinkos dalis iš esmės yra svarus dominuojančios padėties egzistavimo įrodymas“²⁰³ matyti, kad Komisijos požiūris į rinkos dalies reikšmę kiek švelnesnis. Kalbėjimas apie rinkos dalį kaip apie dominavimo požymį, o ne kaip svarų įrodymą, bei tokių formuluočių kaip „labai tikėtina“ vartojimas rodo jau nebe tokį griežtą rinkos dalių, kaip dominavimo padėtį identifikuojančių kriterijų, vertinimą. Panašu, jog Komisija nebeakcentuoja teismų sukurtos prezumpcijos, jog ūkio subjektas laikomas dominuojančiu, jei užima 50 procentų atitinkamos rinkos, teikdama pavyzdį, kad tokia, t.y. labai didelė rinkos dalis, kuri labai tikėtina, jog rodo rinkoje esantį ūkio subjekto dominavimą, bus tuo atveju, kur ūkio subjektas užima 50 ar daugiau procentų rinkos, jei kiti konkurentai turi gerokai mažesnes rinkos dalis.

Tačiau piniavos įveda tolimesnę 31 paragrafo plėtotę, kur nurodoma, kad tokiu atveju, kur rinkos dalys yra žemesnės, dominavimas labiau galimas situacijoje, kur rinkos dalis svyruoja nuo 40 iki 50 procentų, nei ten, kur rinkos dalis yra žemesnė nei 40 procentų, tačiau „ūkio subjektas, turintis mažiau nei 40 procentų rinkos gali būti laikomas dominuojančiu“²⁰⁴. Taigi tampa neaišku, kaip vertinti tokį įvairių rinkos dalies dydžių akcentavimą, ar tai turėtų būti laikoma tam tikromis prezumpcijomis²⁰⁵, ar atskaitos taškais, pradėdant analizę dėl ūkio subjekto padėties rinkoje. Nurodyti klausimai kyla ir ne vienam suinteresuotam asmeniui, atsiliepusiam į Komisijos kvietimą pradėti viešą Pranešimo dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui svarstymą²⁰⁶. Tad akivaizdu, kad Pranešimo 31 paragrafas vietoj siekto didesnio aiškumo, tik dar labiau sukelia sumaištį.

---

²⁰¹ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 11*

<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>

²⁰² Angl. – *very likely*. Pažymėtina, kad šis terminas galėtų būti verčiamas ir „tikriausiai“, „greičiausiai“, kas dar labiau atskleistų Komisijos itin atsargumą bei antikategoriskumą.

²⁰³ ETT 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461 para. 41 angl. – “Very large shares are in themselves, and save in exceptional circumstances, evidence of a dominant position”.

²⁰⁴ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 11*

<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>

²⁰⁵ Šis paaiškinimas būtų nesuderinamas su aukščiau pateikta pozicija, jog Komisijos požiūris yra švelnesnis rinkos dalies atžvilgiu ir dar labiau keltų sumaištį vertinant Komisijos požiūrį į rinkos dalies reikšmę 82 str. byloje.

²⁰⁶ Pvz. Autorių kolektyvas iš Crowell & Moring advokatų kontoros 2006 m. kovo 31 d. atsiliepime Comments on the DG Competition Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. <http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>

Viena vertus, pradžioje Komisija dėsto švelnesnę poziciją rinkos dalių atžvilgiu, bet šiuo akcentu dėl galimo dominavimo užimant gana mažą rinkos dalį, tarsi praplečia dominavimo sampratą, o kartu ir vėl suteikia laisvę rinkos dalies dydį naudoti kaip gana svarų dominavimo padėties indikatorių. Prisiminus, kad draudimo piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi taisyklių taikymo praktikoje buvo bylų, kuriose ūkio subjektai pripažinti dominuojančiais, turėdami ir mažesnes nei 50 procentų rinkos dalis²⁰⁷, atrodo, kad taip ketinta apsisaugoti nuo svarstymų, kad Pranešimu dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui pripažįstama, jog tam tikri sprendimai praeityje, susiję su EB Sutarties 82 straipsnio aiškinimu, buvo ne visai teisingi. Pati Komisija yra viešai pareiškusi, jog EB Sutarties 82 straipsnio apžvalgoje, pateiktoje pranešimo forma, nėra nieko, kas verstų suabejoti ankstesniais Komisijos sprendimais. O atsižvelgiant į tai, kad Pranešimas skatina imtis rafinuotesnės ekonominės analizės bylose dėl EB Sutarties 82 straipsnio pažeidimų, ir Komisijos argumentavimas būsimose bylose gali skirtis nuo iki apžvalgos buvusiose bylose, dar nereiškia, jog praeityje buvę sprendimai yra klaidingi²⁰⁸.

Michael Albers ir *Luc Peepkorn*, vieni iš Pranešimo dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui autorių, teigia, jog Komisija visada buvo labiau linkusi rasti dominavimą ten, kur ūkio subjektas užima daugiau nei 40 procentų, o ne mažiau ir Pranešimas tokios tendencijos nekeičia. Tačiau, anot *Michael Albers*, Pranešimu siūloma pašalinti dominavimo prezumpciją dėl ūkio subjektų, kurie užima 50 procentų rinkos. *Luc Peepkorn* taip pat pritaria, jog Komisija nutolo nuo teismų suformuotos dominavimo prezumpcijos. Autoriai pripažįsta, kad Komisijos išleisto dokumento kai kurios formuluotės, susijusios su rinkos dalių vertinimu (turima omeny būtent aukščiau analizuoto 31 paragrafo nuostatos), kelia tam tikrų nesusipratimų bei teigia, jog peržiūrės dominavimą aptariantį atitinkamą Pranešimo skyrių tam, kad įvertintų, ar galima ką nors pakeisti, kad būtų aišku, kokią kryptį Komisija yra pasirinkusi dėl rinkos dalies svarbos²⁰⁹.

Neaiškumą teikia ir 25 procentų rinkos dalies aptarimas. 31 paragrafe nurodoma, jog nepanašu, kad ūkio subjektai, užimantys ne daugiau nei 25 procentus atitinkamos rinkos, turės dominuojančią padėtį²¹⁰. Pažymėtina, kad tai galioja tik vienasmenio

---

²⁰⁷ Pvz. *British Airways* byloje 39 procentai.

²⁰⁸ Commission discussion paper on abuse of dominance - frequently asked questions.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/486&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

²⁰⁹ Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peepkorn, Directorate General – Competition of the European Commission.

http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf

²¹⁰ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 11*

dominavimo atveju. Viena vertus tai galima vertinti kaip negatyvią prezumpciją²¹¹, kita vertus formuluotė kiek neramina, nes galima daryti ir kitokia išvada, t.y., kad vis tik neatmetama galimybė, jog ūkio subjektas gali būti pripažintas dominuojančiu, jei užima rinkoje mažiau nei 25 procentus.

Kai kurie konkurencijos teisės specialistai bei daugelis pasisakiusių suinteresuotų asmenų, tai įvardija, kaip dominavimo koncepcijos išplėtimą²¹². Komisija, minėdama tokia taisyklę, remiasi EB susijungimų reglamentu, kuriame įtvirtinta, jog “nepažeidžiant Sutarties 81 ir 82 straipsnių, egzistuoja konkretus nurodymas, kad koncentracija leistina, jeigu konkrečių įmonių rinkos dalis neviršija 25 procentų bendrosios rinkos arba žymios jos dalies”²¹³. *Michael Albers* į siūlymą svarstyti galimybę įtvirtinti prezumpciją, kad, jei rinkos dalis yra mažesnė nei 40 procentų, dominavimas neegzistuoja, jei nėra kitų specialių sąlygų, atsako, jog tokios prezumpcijos atsiradimui trukdytų būtent ši 25 procentų taisyklė, kurios negalima taip lengvai pakeisti, atsižvelgiant į tai, kad ją įtvirtino Europos įstatymų leidėjas²¹⁴. Tačiau reiktų įvertinti tam tikrus skirtumus tarp piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bei draudžiamų susijungimų institutų. Pastarasis labiau siejamas su koncentracijos poveikio būsimai rinkos struktūrai nustatymu, todėl ir analizė kreipiamą daugiau į rinkos struktūros aspektus: „...reglamente patvirtintos nuostatos turėtų būti taikomos svarbiems struktūriniais pokyčiams...”²¹⁵. Tuo tarpu piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vienas pagrindinių klausimų – ūkio subjekto veiksmai, kuriais jis pažeidžia EB Sutarties 82 straipsnį, todėl mažai tikėtina, kad įmonė turinti mažiau nei 25 procentus rinkos, galėtų užkirsti kelią veiksmingai konkurencijai tam tikroje rinkoje bei turėtų galią veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų ir vartotojų. Be to, reikia prisiminti ir kitą Europos įstatymo leidėjo nuostatą, įtvirtintą reglamente dėl Sutarties 81 str. 3 d. taikymo vertikalųjų susitarimų ir suderintų

<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>

²¹¹ Taip šią 25 procentų taisyklę įvardija vienas iš Pranešimo dėl 82 str. taikymo antikonkurenciniam elgesiui autorių *Michael Albers*. Žr. Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peeperson, Directorate General – Competition of the European Commission.

http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf

²¹² P vz. MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 50. <http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>; Herbert Smith, Gleiss Lutz Stibbe. Comments on the Discussion paper on the application of Article 82 of the EC Treaty to exclusionary abuses. 2006. <http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>

²¹³ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OJ, 2004, L 24, P. 1)

²¹⁴ Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peeperson, Directorate General – Competition of the European Commission.

http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf

²¹⁵ 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OJ, 2004, L 24, P. 1) Preambulės para. 8

veiksmų grupėms²¹⁶, jog, “jei tiekėjo užimama rinkos dalis neviršija 30 procentų, vertikalieji susitarimai, kuriuose nenumatyta tam tikros rūšies antikonkurencinių apribojimų, paprastai leidžia pagerinti gamybą arba paskirstymą ir dėl to yra palankūs vartotojams”²¹⁷. Taigi susidaro situacija, kai tokie veiksmai kaip, pavyzdžiui, išimtinių įsipareigojimų sutartys (angl. – *exclusive dealing*), esant mažesnei rinkos daliai nei 25 procentai, nepatektų į draudžiamų susitarimų sritį, tačiau galėtų būti neleidžiami pagal EB Sutarties 82 straipsnį. Ir nors konkurencijos institucijos paprastai griežčiau vertina išimtinio pobūdžio susitarimus, kurių viena iš šalių yra dominuojantis subjektas²¹⁸, tačiau paliekant galimybę pripažinti ūkio subjektą dominuojančiu, kai jis atitinkamoje rinkoje užima mažiau nei 25 procentus, EB Sutarties 82 straipsnio taikymo pasekmės galėtų lemti dar daugiau neaiškumo.

Kitas įdomus Komisijos Pranešimo požymis, liečiantis dominavimo klausimą, yra dominavimo laipsnio sąvoka (angl. – *degree of dominance*), minima įvairiuose paragrafuose. Tačiau dominavimo laipsnių koncepcija dokumente nėra išplėtotą, todėl nėra itin aišku, į ką Komisija konkrečiai atsižvelgia analizuodama ūkio subjektų draudžiamą elgesį. *Michael Albers* nurodo, kad iš tikrųjų rinkos galia nėra vienodai suprantama. Kadangi egzistuoja skirtingi rinkos galios laipsniai, tai reiškia, jog ir dominavimo laipsniai gali skirtis. Pavyzdžiui, viena situacija yra, kai ūkio subjektas užima 50 procentų rinkos, o jo konkurentams lieka taip pat 50 procentų rinkos, ir visai kita situacija, kai rinkoje egzistuoja dominuojantis ūkio subjektas su 89 procentais rinkos, kai konkurentai dalinasi likusiais 11. Pavyzdžiui, įsipareigojimo nekonkuruoti prekėmis su kitais prekių ženklais (angl. – *single branding*) atveju jau yra skirtumas tarp pakeitimo galimybių, lyginant pirkėją, kuris prisiima tokią pareigą iš subjekto, turinčio 50 procentų rinkos ir pirkėją, prisiimančią tokią pareigą iš ūkio subjekto su 89 procentais rinkos. Todėl neatmetama galimybė, kad tam tikras elgesys bus leidžiamas vienam dominuojančiam ūkio subjektui, o kitam ne, atsižvelgiant į jų skirtingus dominavimo laipsnius²¹⁹.

Dėl kolektyvinio dominavimo problemų taip pat tikėtasi daugiau aiškumo iš Komisijos. Tačiau 5.4. Pranešimo dalis kelia sumaištį, nes atrodo, jog Komisija gali rasti piktnaudžiavimą kolektyvine dominuojančia padėtimi dėl nebylaus ūkio subjektų

---

²¹⁶ 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms. OJ, 1999, L 336, P. 21.

²¹⁷ Ibid. Preambulės para. 8

²¹⁸ Pvz. Vertikalinių apribojimų gairėse nurodyta, jog dominuojantis ūkio subjektas apskritai negali sudaryti išimtinio įsipareigojimo pirkti tik iš dominuojančio subjekto susitarimų. Komisijos pranešimas – Vertikalinių apribojimų gairės. OJ, 2000, C 291, P. 1. Para. 141.

²¹⁹ Ibidem

elgesio (angl. – *tacit conduct*)²²⁰. Taigi nuostata, kad piktnaudžiavimas kolektyvine dominuojančia padėtimi gali būti nustatytas ir be aiškiai išreikšto elgesio, net ir be stiprių struktūrinių ryšių tarp ūkio subjektų, kelia daug rūpesčių²²¹. Tačiau *Michael Albers* skuba patvirtinti, jog akivaizdu, kad baudžiant įmones dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nepakanka vien tik konstatuoti kolektyvinio dominavimo buvimą, tam tikros rūšies bendri veiksmai dėl svarstomo elgesio taip pat yra būtini. *Luc Peeperkorn* šiuo klausimu pabrėžia, jog Komisija nesiekia vaikytis kiekvienos tvirtos oligopolijos (angl. – *tight oligopoly*), kurioje galima išvelgti vienodą oligopolistų elgesį²²². Abu kartu šie autoriai pritaria, kad 5.4. dalis kelia nemažai susirūpinimo dėl nepakankamo aiškumo, todėl neatmeta galimybės, jog minima Pranešimo dalis gali būti peržiūrėta²²³.

Atkreiptinas dėmesys, kad Pranešime itin akcentuojami ir kiti dominavimo identifikavimui svarbūs kriterijai, kaip pavyzdžiui, konkurentų rinkos dalys, rinkos dinamika, barjerai patekti į rinką, subjektų išsiskiriantis elgesys, finansinė padėtis, pirkėjų rinkos jėga. Pažymėtina, kad Komisija išskiria 8 įėjimo į rinką kliūčių tipus: teisinės kliūtis (angl. – *legal barriers*), pajėgumo suvaržymus (angl. – *capacity constraints*), masinės gamybos ekonominius privalumus (angl. – *economies of scale and scope*), absoliučius išlaidų pranašumus (angl. – *absolute cost advantages*), privilegijuotą priėjimą prie pasiūlos (angl. – *privileged access to supply*), labai gerai išvystytą distribucijos ir pardavimų tinklą (angl. – *a highly developed distribution and sales network*), rinką užimančių įmonių žinomumas (angl. – *the established position on the market*), kitos strateginės įėjimo į rinką kliūtys (angl. – *other strategic barriers*). *Giorgio Monti* pastebi, jog, nurodydama aukščiau išvardintus įėjimo į rinką kliūčių tipus, Komisija labiau teikia pirmenybę platesnei įėjimo į rinką kliūčių traktuotei²²⁴.

Apibendrinant Komisijos Pranešimo dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui analizę, dar kartą norisi atkreipti dėmesį į vienus ryškiausių dominavimo padėties akcentų. Aukščiau aptartas mėginimas dominavimą prilyginti žymiai rinkos galiai, akcentai, kad rinkos dalis yra tik dominavimo požymis, tendencija atitolti nuo praktikoje egzistuojančių dominavimo prezumpcijų, didesnis dėmesys kitiems dominavimo nustatymo faktoriams – visa tai liudija, jog Komisija yra linkusi įvesti tam tikrus

---

²²⁰ *European Commission. DG Competition. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 11*

<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf> para 74.

²²¹ *Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Peeperkorn, Directorate General – Competition of the European Commission.*
http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf

²²² *Ibid.*

²²³ *Ibid.*

²²⁴ *MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In European Competition Law, 2(1), 2006, P. 35.*
<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>

dominavimo koncepcijos pasikeitimus. Tuo tarpu, kartu reikia nepamiršti gana nemažos kritikos dėl formuluočių painumo, aiškios pozicijos neišsakymo, kas kelia abejonių dėl galutinės krypties, kurią Komisija yra pasirinkusi pagrindinių dominavimo aspektų atžvilgiu.

3.4. Suinteresuotų asmenų atsiliepimai

Komisijos Pranešimas dėl 82 straipsnio taikymo antikonkurenciniam elgesiui, paskelbtas viešam svarstymui, susilaukė nemažai dėmesio iš įvairių suinteresuotų asmenų. Pažymėtina, kad atsiliepimų dėl EB Sutarties 82 straipsnio reformos gauta daugiau nei 100²²⁵ ir bendradarbiauti pasirengę asmenys ne tik iš Europos, bet ir iš kitų šalių (ypatingai dėmesio sulaukta iš Amerikos). Pastebėtina, kad daugiausiai šio instituto reforma domino teisės srities atstovus – gauta atsiliepimų bei siūlymų ne tik iš autoritetingų konkurencijos teisės specialistų, bet ir bendrų autorių darbų, atstovaujančių įvairioms advokatų kontoroms bei teisinių paslaugų įmonėms; nemažiau dėmesio sulaukta ir iš ekonomikos srities specialistų²²⁶. Taip pat į kvietimą pasisakyti atsiliepė gana daug ne tik pavienių įmonių, bet ir įvairių įmonių asociacijų, kurioms EB Sutarties 82 straipsnio reforma turės tiesioginės įtakos.

Iš gausybės atsiliepimų matyti, kad daugiausiai interesų sulaukė ūkio subjektų elgesio probleminiai klausimai, ko, beje, tikriausiai ir reikėjo tikėtis, atsižvelgiant į Pranešimo turinį, kuris praktiškai labiausiai ir buvo orientuotas į piktnaudžiavimo aspektus. Vis dėlto galima išskirti svarbiausius suinteresuotų asmenų pastebėjimus ir dominavimo problematika.

Bene daugiausiai pastabų bei kritikos sukėlė Pranešimo 4 dalyje pateiktas detalus rinkos dalių apibūdinimas, kuris daug kam pasirodė kiek perdėtas bei mažinantis „slenkštį“ dėl dominavimo padėties radimo²²⁷. Susirūpinimą kėlė jau anksčiau aptartas įvairių rinkos dalių dydžių akcentavimas, ypač palikta galimybė pripažinti dominuojančiu

²²⁵ Jie yra viešai skelbiami Komisijos tinklalapyje:

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

²²⁶ Pvz. Ekonomikos profesorius Vincenzo Denicolo, pasisakęs kartu su kitais teisės bei ekonomikos srities specialistais EB 82 straipsnio reformos tema. Žr. AHLBORN, C., DENICOLO, V., PADILLA, A. J. *DG Comp's Discussion Paper on Article 82: Implications of the Proposed Framework and Antitrust Rules for Dynamically Competitive Industries*. 2006.

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

²²⁷ Žr. GIANNI, ORIGONI, GRIPPO & PARTNERS. Comments on the European Commission's DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. 2006, P. 3-5; RBB Economics. The Response of RBB Economics to the DG Competition Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary Abuses. 2006, P. 23; Deutsche Vereinigung für gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht e.V., DE. Response to the Commission Discussion Paper on the Interpretation of Art 82 EC. 2006, P. 4

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

net ir ūkio subjektą, turintį mažiau nei 25 procentų atitinkamos rinkos bei nevysiškai skaidri pozicija dėl rinkos dalių kaip dominavimo nustatymo kriterijaus reikšmingumas. Kaip teigia *EE&MC* (Europos Ekonomikos bei Rinkos Konsultantų įmonė, toliau – *EE&MC*), nors Komisija ir pabrėžia, jog rinkos dalys nurodo tik dominavimo požymį, tačiau ši nuostata turėtų būti pateikta griežčiau²²⁸.

Tačiau svarbiausias beveik visų atsiliepimų, kurie palietė dominavimo nustatymo problemą, siūlymas buvo „saugaus uosto“ taisyklės įvedimas, t.y. tam tikros rinkos dalies ribos nustatymas iki kurios ūkio subjektai nebūtų pripažįstami dominuojančiais arba būtų prezumpcija, jog tiriami ūkio subjektai nedominuoja. Tą patvirtina ir *Neelie Kroes*, savo kalboje „Baigiamieji pastebėjimai dėl 82 straipsnio viešo svarstymo“²²⁹ išskirdama keletą pagrindinių klausimų, peržiūrėjus gautus suinteresuotų asmenų atsiliepimus, kurie pasirodė aktualiausi bei verti detalesnių svarstymų. Vienas iš šių klausimų yra susijęs ir su „saugaus uosto“ taisyklės analize, *Neelie Kroes* teigia, jog svarbu svarstyti, ar reikėtų nustatyti tam tikras aiškias taisykles dėl „saugaus uosto“ vaidmens, nustatant ūkio subjektų dominavimą²³⁰.

Bylose dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikyta dominavimo prezumpcija mažiausiai naudinga stambioms įmonėms, kurios yra piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi instituto taikymo taikiny. Todėl nenuostabu, kad jos yra itin suinteresuotos, jog būtų įtvirtinamos aiškios nuostatos dėl tam tikros rinkos dalies ribos buvimo, kuriai esant nebūtų intervencijos į rinkos santykius arba, kuri teiktų prezumpciją, kad ūkio subjektas, turintis tam tikrą atitinkamos rinkos dalį nedominuoja. Tačiau negalima teigti, kad tik stambioms įmonėms aktualus šis klausimas, dauguma teisės bei ekonomikos srities specialistų taip pat pasisako už tokios taisyklės įvedimą. Tai rodo, jog „saugaus uosto“ taisyklė nėra tik savų interesų gynimas, siekiant lengviau išvengti atsakomybės dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, bet minėtos taisyklės siūlymas taip pat liudija, jog iki šiol buvusi dominavimo nustatymo praktika ir ypač rinkos dalies sureikšminimas pripažįstant, jog ūkio subjektas dominuoja, sukuria teisinį neapibrėžtumą.

Didelė reikšmė, suteikta ūkio subjekto užimamai rinkos daliai, yra glaudžiai susijusi ir su įrodinėjimo naštos paskirstymo klausimu. Analizuojant paraidžiui teismų praktiką, susidaro vaizdas, jog ten, kur susiduriama su rinkos dalimis, sudarančiomis 50 procentų

---

²²⁸ *EE&MC Comments on DG Competition's Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary Abuses*. P. 2

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

²²⁹ *KROES N.*, Closing Remarks at Public Discussion on Article 82 (abuse of dominance). Kalba pasakyta 2006 m. birželio 14 d. Briuselyje.

<<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/537&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

²³⁰ *Ibid.*

ar daugiau, pareiga paneigti pirminę prezumpciją dėl dominavimo, tenka pačiam ūkio subjektui, kuris įtariamas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, o ne Komisijai, kuri vadovauja tyrimui. Kai kurių konkurencijos teisės specialistų nuomone toks įrodinėjimo naštos perkėlimas būtų netinkamas ir negalėtų būti pateisinamas dėl suprantamo pasidalijimo atsakomybe tarp iš vienos pusės valdžios institucijos, atsakingos už tyrimo vadovavimą, ir iš kitos pusės, ūkio subjekto, dėl kurio veiksnių yra pradėtas tyrimas. Ypač atsižvelgiant į tai, kad rinkos dalys nėra pakankamas elementas rinkos galiai įrodyti, bet koks įrodinėjimo naštos perkėlimas nuo Komisijos įtariamam ūkio subjektui ankstyvojo tyrimo stadijoje, darytų tyrimą pagal EB Sutarties 82 straipsnį nepastovų bei trukdytų jo nepertraukiamumui²³¹.

Taigi „saugaus uosto“ taisyklė galėtų padėti išspręsti šią problemą. Tačiau reikia paminėti, kad nėra vieningos pozicijos, kaip turėtų būti formuluojama minėta taisyklė – griežtai, kas reiškia, jog turėtų būti nustatyta tam tikra riba, žemiau kurios dominuojanti padėtis apskritai negalėtų būti nustatyta, ar švelniau, kai ši taisyklė sukurtų dominuojančios padėties nebuvimo prezumpciją, kurią galima būtų paneigti. Vis dėlto dažniausiai suinteresuoti asmenys, siūlydami „saugaus uosto“ taisyklę, kaip pavyzdį nurodo 40 procentų ribą. Manytina, kad tokiai pozicijai gana didelę įtaką turi Jungtinės Karalystės Sąžiningos Prekybos Žinybos (angl. – *Office Of Fair Tradig*, toliau *OFT*) gairės dėl rinkos galios nustatymo, kuriose įtvirtinta, jog „nėra tikėtina, kad vienas ūkio subjektas būtų dominuojantis, jei jo turima atitinkamos rinkos dalis yra žemesnė nei 40 procentų, nors dominavimas galėtų būti nustatytas žemiau šios ribos, jei kiti faktoriai (tokie kaip silpna konkurentų padėtis rinkoje ar didelės įėjimo į rinką kliūtys) suteiktų svarių dominavimo buvimo įrodymų“²³². Beje, kai kurie atsiliepiamus pateikę asmenys jomis tiesiogiai ir remiasi²³³.

Vis dėlto žvelgiant į jau aukščiau išsakytą *Michael Albers* poziciją, jog dominavimo nebuvimo prezumpcijai atsirasti trukdo tam tikros Europos įstatymo leidėjo nuostatos²³⁴, nepanašu, kad Komisija ketina sureikšminti „saugaus uosto“ taisyklę dominavimo procese, tačiau Neelie Kroes siūlymas svarstyti šį klausimą teikia vilčių, kad Komisija tinkamai įvertins visas „saugaus uosto“ taisyklės įtvirtinimo būsimose gairėse galimybes.

---

²³¹ GERADIN D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC.* – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. P. 12. <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>

²³² OFFICE OF FAIR TRADING (OFT) Guideline 415 „Assessment of Market Power“, 2004, para. 2.12. <http://www.oft.gov.uk/shared_of/business_leaflets/ca98_guidelines/oft415.pdf>

²³³ Žr. LINKLASTER. Submission on DG Competition's Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 6;

<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

²³⁴ Žr. Šio darbo p. 47.

3.5. Retorinis klausimas

Prasidėjęs EB Sutarties 82 straipsnio reformos procesas, gana stipriai liečiantis ūkio subjektų neleistino elgesio problemas, daro įtaką ir dominavimo koncepcijos kryptčiai. Tiek Komisijos pozicija išdėstyta Pranešime, tiek gauti suinteresuotų asmenų atsiliepimai bei siūlymai, leidžia matyti tendenciją, jog požiūris į kai kuriuos dominavimo aspektus kinta. Ypač tai matosi analizuojant rinkos dalių svarbą. Ir nors dar negalima drąsiai teigti, jog minėta „saugaus uosto“ taisyklė vienu ar kitu pavidalu bus įtvirtinta būsimoje Komisijos bei teismų praktikoje (tiesa sakant, iš dabartinių Komisijos pasisakymų, kaip tik panašu, kad ši taisyklė neįgis oficialaus pripažinimo, nors galutinę išvadą galima bus teikti tik tolimesnėje proceso eigoje), tačiau aiškėja tendencija atsiriboti nuo iki šiol praktikoje naudotų dominavimo buvimo prezumpcijų, paliekant rinkos dalis tik kaip dominavimo padėties požymį.

Lietuvai kaip Europos Bendrijos valstybei narei, kuri yra ne tik įgaliota tiesiogiai taikyti EB Sutarties 82 straipsnį, bet ir nacionalinę konkurencijos teisę formuoja tiesiogiai remdamasi Europos Bendrijos konkurencijos teise, aktualu stebėti vykstantį reformos procesą. Todėl šioje vietoje turėtų būti prognostinė dalis, kaip Lietuva turės atsižvelgti į Europos Bendrijos konkurencijos teisės permainas EB Sutarties 82 straipsnio taikymo srityje.

Klausimas yra atviras, kiek Lietuva aktyviai dalyvaus šiame procese: a) pasyvaus stebėtojo vaidmenyje – tuomet gali susidaryti situacija, kad Lietuvos nacionalinė konkurencijos teisė bus pastatyta prieš faktą, t.y. gan griežtos Konkurencijos įstatyme įtvirtintos dominavimo buvimo prezumpcijos neatitiks galimų naujųjų Europos Bendrijos konkurencijos teisės tendencijų; b) stebint „aikštę“ ir bandant subtiliai derintis; c) aktyviai dalyvauti monitoringe, sekti, kokiomis kryptimis vyksta diskusija, o tame pačiame kontekste ir analizuoti Lietuvoje įtvirtintą dominavimo koncepciją.

Ir nors nacionalinė teisė neturi šimtu procentų atitikti EB teisės, nes nacionaliniame lygmenyje konkurencijos teisė yra valstybės narės kompetencijoje, vis dėlto galima daryti netvirtą prognozę, jog reformavus EB Sutarties 82 straipsnį, Lietuvai taip pat teks peržiūrėti savo praktiką dominavimo nustatymo aspektu bei, gal būt, pradėti svarstyti klausimą dėl švelnesnės pozicijos dominavimo prezumpcijų buvimo atžvilgiu.

Išvados

1. EB Sutarties 82 straipsnio kontekstai lėmė, jog straipsnio taikymo praktika ne visada teikė teisinį tikrumą, o šio instituto ribos ne visada būdavo aiškiai apibrėžiamos. Stengiantis pasiekti nemenką paletę įvairių šio instituto tikslų, neišvengta sprendimų, priimtų pragmatišku stiliumi. Ir nors didžiausia kritika tenka ūkio subjektų elgesio vertinimui, ne ką mažiau svarbūs neaiškumai ir pripažįstant, jog ūkio subjektas dominuoja. Dominavimo apibrėžimas nekelia itin daug diskusijų, svarbiausia kritika liečia dominavimo nustatymo aspektus, nepamirštant ir atitinkamos rinkos netinkamų apibrėžimų, kurie yra pirmasis žingsnis, pripažįstant, jog ūkio subjektas dominuoja.
2. Nors turima rinkos dalis turi būti vertinama kartu su daugeliu kitų faktorių, tačiau praktine prasme iki šiol egzistavusioje EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikoje, tai dažniausiai tapdavo reikšmingiausiu ir kone vieninteliu kriterijumi, pripažįstant, jog ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį. Kiti papildomi faktoriai lemiamą reikšmę įguldavo dažniausiai tais atvejais, kai ūkio subjektų turimos rinkos dalys buvo sąlyginai nedidelės. Komisija nebaigia analizės dėl dominavimo padėties nustatymo vien didelės rinkos dalies radimu, tačiau iš daugelio bylų susidaro įspūdis, kad likusi analizės dalis apsiriboja ieškant išimtinių aplinkybių, kurios paneigtų prezumpciją, paremtą vienintele rinkos dalies analize, negu visapusišku rinkos sąlygų tyrimu, kuris būtinas pagrįsti dominavimo padėties identifikavimą.
3. Kolektyvinio dominavimo koncepcijos pagal EB Sutarties 82 straipsnį įgyvendinimo lygis yra pakankamai žemas. Komisija daug labiau yra linkusi aiškintis kolektyvinio dominavimo problemas EB susijungimų reglamento kontekste. Pripažįstama, kad Europos Bendrijos teismų ir Komisijos suformuoti principai dėl kolektyvinio dominavimo pagal EB susijungimų reglamentą, galioja ir EB Sutarties 82 straipsnio interpretavimui. Taigi svarbūs yra ir *Airtours* byloje nustatyti kriterijai: 1) pakankamas rinkos skaidrumas; 2) patikimumo mechanizmas, t.y. kiekvienam oligopolijos dalyviui turėtų būti naudinga nenukrypti nuo tam tikro elgesio, antraip grėstų sankcijos; 3) reakcijos iš kitų konkurentų, pirkėjų ar vartotojų į bendrą rinkos politiką nebuvimas.
4. Lietuvos Respublikos konkurencijos teisėje įtvirtinta dominavimo samprata bei jo nustatymo sąlygos, daugiausia atitinka Europos Bendrijos konkurencijos teisės turinį. Panašumų matyti ir lyginant Konkurencijos tarybos bei Komisijos ir

Europos Bendrijos teismų praktiką, sprendžiant probleminius dominavimo klausimus – svarbi reikšmė suteikta ūkio subjekto turimoms rinkos dalims, tuo tarpu, kiti faktoriai, lemiantys dominavimo nustatymą dažnai nesusilaukia visapusiško tyrimo. Konkurencijos tarybai plėtoti tokią praktiką padeda ir Paaiškinimuose dėl dominuojančios padėties nustatymo įtvirtinta nuostata, jog skirtingų faktorių reikšmingumas yra vertinamas kiekvienu konkrečiu atveju, tačiau detalus įvertinimas pagal visus kriterijus nėra būtinas. Vis dėlto vienas pagrindinių Lietuvos nacionalinės konkurencijos teisės skirtumų nuo EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos yra skirtingu rinkos dalies dydžiu paremtos prezumpcijos buvimas. Tuo metu, kai Europos Bendrijoje dominavimo buvimą nurodo 50 procentų turimas rinkos dydis, Lietuvoje egzistuoja gerokai mažesnė riba – 40 procentų atitinkamos rinkos. Tačiau iki šiol susiklosčiusioje praktikoje dominavimo padėtis dažniausiai rasta, kur ūkio subjektai užėmė žymiai daugiau nei 50 procentų atitinkamos rinkos.

5. Kalbant apie kolektyvinio dominavimo koncepciją Lietuvos konkurencijos teisėje, pagrindiniai principai yra perimti iš Europos Bendrijos suformuotos kolektyvinio dominavimo doktrinos. Vienas iš pagrindinių skirtumų yra prezumpcijos įtvirtinimas, jog, jei keli ūkio subjektai kartu turi 70 procentų ar didesnę atitinkamos rinkos dalį, jie užima kolektyvinę dominuojančią padėtį. Lietuvos įstatymų leidėjas, įtvirtindamas tokią prezumpciją, galimybę ją taikyti susiejo ne tik su turimos rinkos dalies dydžiu, bet ir su subjektų skaičiumi, t.y. ne daugiau kaip trys ūkio subjektai gali užimti 70 procentų ar didesnę rinkos dalį, taip siekdamas riboti prezumpcijos taikymą. Vis dėlto minėtos prezumpcijos įtvirtinimas kritikuotinas tuo aspektu, kad ji yra paremta vien kelių ūkio subjektų, galimai užimančių kolektyvinę dominuojančią padėtį, turima rinkos dalimi. Tuo tarpu reikia atsižvelgti į tai, kad ypač oligopolinėje rinkoje dažnai yra svarbūs kiti veiksniai, įtakojantys ūkio subjektų veiksmus, todėl rinkos dalies dydis, priešingai nei vienasmenio dominavimo atveju, negali būti lemiamas kriterijus nustatant kolektyvinę dominuojančią padėtį.
6. Siekiant užtikrinti sistemiską EB Sutarties 82 straipsnio aiškinimą bei taikymą, taip pat pritaikyti minėto straipsnio įgyvendinimo politiką prie šiandienos ekonominės situacijos, pradėta šio Bendrijos konkurencijos teisės instituto reforma. Jos metu, daugiausiai koncentruojamasi į piktnaudžiavimo aspektus, tuo tarpu dominavimo klausimams skiriamas gerokai mažesnis dėmesys. Vis dėlto galima išvelgti tam tikrų Komisijos požiūrio permainų ir dominavimo koncepcijos

atžvilgiu. Mėginimas dominavimą prilyginti žymiai rinkos galiai, akcentai, kad rinkos dalis yra tik dominavimo požymis, didesnis dėmesys kitiems dominavimo nustatymo faktoriams, dominavimo laipsnio sąvokos įvedimas – visa tai liudija, jog Komisija yra linkusi daryti tam tikrus dominavimo koncepcijos pakeitimus. Šioje vietoje ypač reikšminga atrodo tendencija atitolti nuo praktikoje egzistuojančios dominavimo prezumpcijos.

7. Iki galo suvokti Komisijos kryptį, pagrindinių dominavimo aspektų atžvilgiu, trukdo kai kurios painios Komisijos išleisto dokumento formuluotės. Ypač tai matyti vertinant rinkos dalių reikšmę. Iš vienos pusės, Komisija dėsto švelnesnę poziciją rinkos dalių atžvilgiu, pabrėždama, jog rinkos dalis vertinama kaip dominavimo požymis, o ne kaip svarus įrodymas, kita vertus, Pranešimo 31 paragrafo plėtotė, akcentuodama galimą dominavimą užimant gana mažą rinkos dalį (40 procentų rinkos), tarsi praplečia dominavimo sampratą ir kartu vėl suteikia laisvę rinkos dalies dydį naudoti kaip gana svarų dominavimo padėties indikatorių. Dar labiau neaiškumų sukelia palikta galimybė pripažinti ūkio subjektą dominuojančiu net ir esant žemesnei nei 25 procentai rinkos ribai. Todėl Pranešimo dalis dėl dominavimo padėties turėtų būti peržiūreta ir taisoma, siekiant išryškinti aiškia Komisijos poziciją bei dominavimo koncepcijos pasikeitimo tendencijas.
8. Lietuvai aktualus Europos Bendrijos konkurencijos teisėje vykstantis modernizavimo procesas EB Sutarties 82 straipsnio taikymo praktikos atžvilgiu, tad svarbu jį stebėti bei kelti aktyvų klausimą, kaip mes pasitiksime galimus rezultatus.

Literatūros sąrašas

Specialioji literatūra:

1. AHLBORN, C., DENICOLO, V., PADILLA, A. J. *DG Comp's Discussion Paper on Article 82: Implications of the Proposed Framework and Antitrust Rules for Dynamically Competitive Industries*. 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
2. ALLEN & OVERY. Comments on the DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. P. 4; Confederation of Finnish Industries EK. DG Competition discussion paper on the application of Article 82 EC to exclusionary abuses. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
3. APPELDOORN, J. He who spareth his rod, hateth his son? Microsoft, superdominance and article 82 EC. In *European Competition Law Review*. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>
4. Article 82 Exclusionary Conduct Discussion Paper: An Interview with Michael Albers and Luc Pepercon, Directorate General – Competition of the European Commission. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/comm/competition/speeches/text/sp2006_004_en.pdf>
5. Commission discussion paper on abuse of dominance - frequently asked questions. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/486&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>
6. COMMISSION ON COMPETITION OF INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE (ICC). Comments on the reform of the application of article 82 of the EC Treaty. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą: <<http://www.iccwbo.org/uploadedFiles/ICC/policy/competition/Statements/Comments%20on%20the%20Reform%20of%20the%20Application%20of%20Article%2082%20of%20the%20EC%20Treaty.pdf>>
7. CROWELL & MORING. Comments on the DG Competition Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. [interaktyvus]

- [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
8. DETHMERS, F., DODOO, N. The Abuse of Hoffmann-La Rosh: The Meaning of Dominance Under EC Competition Law. In *European Competition Law Review*. 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-04-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>
  9. Deutsche Vereinigung für gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht e.V., DE. Response to the Commission Discussion Paper on the Interpretation of Art 82 EC. 2006. . [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
  10. EAGCP. An economic approach to Article 82. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/competition/publications/studies/eagcp_july_21_05.pdf>
  11. EE&MC Comments on DG Competition's Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary Abuses. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
  12. Europos Komisija. ES konkurencijos politika ir vartotojas. P. 27. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.konkuren.lt>>
  13. Europos Sąjungos Teisės Seminarai. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
  14. FINE, FRANK L., et al. *European Competition Laws: A Guide to the EC and Its Member States*. – Publisher: Matthew Bender, 2006.
  15. GANSLANDT, M. *New Rules for Dominant Firms in Europe*. The Research Institute of Industrial Economics, Stockholm, March 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
  16. GERADIN D., et al. *The Concept of Dominance in EC Competition Law. Research Paper on the Modernization of Article 82 EC*. – College of Europe, Global Competition Law Centre July 2005. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=770144>
  17. GIANNI, ORIGONI, GRIPPO & PARTNERS. Comments on the European Commission's DG Competition discussion paper on the application of Article 82

- of the Treaty to exclusionary abuses. 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23].
Prieiga per internetą:
<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>
18. GORMSEN, L. L. Article 82 EC: Where are we coming from and where are we going to. In *The Competition Law Review*, 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:
<<http://www.clasf.org/CompLRev/downloads/Vol2Issue2.htm>>
19. JAKUTIS A., et al. *Ekonomikos teorija*. – Vilnius: Eugrimas, 2005.
20. JEBSEN, P., STEVENS, R. Assumptions, Goals and Dominant Undertakings: The Regulation of Competition Under Article 86 of The European Union. In *Antitrust Law Journal*, 64, 1996. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.com>>
21. JONES, A., SUFRIN, B. *EC Competition Law: text, cases, and materials*. – Oxford: Oxford University Press, 2004.
22. JUNEVIČIUS A., SCHAFER H.M. *Europos Bendrijos bendrosios rinkos teisė*. – Kaunas, 2005.
23. KMIELIAUSKAS, L. Konkurencijai reikia aiškumo ir pertvarkų. In *Verslo žinios*, Nr. 120, 2006 m. birželio 22 d. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23] Prieiga per internetą: <<http://www.lawin.lt/lt/docs.UlistS>>
24. KOLASKY, W. J. *What is competition?* [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą: <<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/200440.htm>>
25. KROES, N. *Closing Remarks at Public Discussion on Article 82 (abuse of dominance)*. Kalba pasakyta 2006 m. birželio 14 d. Briuselyje. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/376&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>
26. KROES, N. Kalba, pasakyta 2005 m. rugsėjo 23 d. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Niujorke, Fordham Bendrosios teisės institute. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:<<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/537&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>
27. LINKLASTER. Submission on DG Competition's Discussion Paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:
<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

28. LOWE, P. 2005 m. birželio 24 d. skaitytos paskaitos “EC Competition Policy: the new challenges” komentarai. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą:
<http://www.reckon.co.uk/open/Philip_Lowe_lecture_24_June_2005_%7C_view_point:_Franck>
29. LOWE, P. Kalba, pasakyta 2003 m. spalio 23 d. Thirtieth annual conference on international antitrust law and policy, Fordham Corporate Law Institute, Vašingtonas. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą:
<http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2003_040_en.pdf>
30. MCDONALD, B. J. *Section 2 and article 82: cowboys and gentlemen*. Kalba, pasakyta 2005 m. birželio 16-17 d. vykusioje Antrojoje metinėje konferencijoje Briuselyje, skirtoje 82 str. modernizacijai. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/210873.htm>>
31. MONTI, G. The Concept of Dominance in Article 82. In *European Competition Law*, 2(1), 2006, P. 31. Pažymėtina, kad darbe naudotas per žemiau nurodytą internetinę prieigą pasiektas dokumentas. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-04-02]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lse.ac.uk/collections/law/staff/monti/ECJdominancepaper.pdf>>
32. NORKUS I., BUTKEVIČIUS L. *Dominance: the regulation of dominant firm conduct in 37 jurisdictions worldwide*. – Londonas: Law Business Research Ltd, 2006 [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.norcous.lt/index.php/pageid/74>>
33. NORKUS, I., *Europos Bendrijos konkurencijos teisės reforma ir jos įtaka Lietuvos teisei*. – Teisė. Mokslo darbai. 2000, Tomas 39.
34. O'DONOGHUE, R., PADILLA, A J.. *The Law and Economics of Article 82 EC*. – Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.
35. PATE, R. H. *The Common Law Approach and Improving Standards for Analyzing Single Firm Conduct*. Kalba, pasakyta 2003 m. spalio 23 d. Thirtieth annual conference on international antitrust law and policy, Fordham Corporate Law Institute, Niujorkas. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:
<<http://www.usdoj.gov/atr/public/speeches/202724.htm>>
36. RBB Economics. The Response of RBB Economics to the DG Competition Discussion Paper on the Application of Article 82 of the Treaty to Exclusionary Abuses. 2006. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą:
<<http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/contributions.html>>

37. RITTER, L. W., BRAUN, D. *European Competition Law. A practitioner's Guide. Third edition.* – The Hague: Kluwer Law International, 2004.
38. ROELLER, L. H., STEHMANN, O. *The Year 2005 at DG Competition: The Trend towards a More Effects-Based Approach.* Review of Industrial Organization (2006) [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23] Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/dgs/competition/competition2005.pdf>>
39. STANČIUKAITĖ, S. Magistro darbas *Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi. Probleminiai aspektai ir galimos reformos gairės Bendrijoje.* Vad. lekt. Š. Keserauskas, Vilniaus universitetas, Teisės fakultetas, 2006.
40. VILPIŠAUSKAS R. *Kuo Lietuva užpildys Europos sąjungos konkurencijos teisės turinį?* [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23]. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/Leidinys/integracija.es/1998.5.konkurencija.phtml>
41. WHISH R. *Competition law.* –5th ed. - London: LexisNexis, 2003.

Praktinė medžiaga:

1. Europos Teisingumo Teismo 1978 m. vasario 14 d. sprendimas byloje 27/76, *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission of the European Communities* (1978), ECR 207.
2. Europos Teisingumo Teismo 1979 m. vasario 13 d. sprendimas byloje 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG v Commission of the European Communities* (1979), ECR 461
3. Europos Teisingumo Teismo 1983 m. lapkričio 9 d. sprendimas byloje 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v Commission of the European Communities* (1983), ECR 03461.
4. Europos Teisingumo Teismo 1990 m. balandžio 4 d. sprendimas byloje T-30/89, *Hilti Aktiengesellschaft v Commission of the European Communities* (1990), ECR II-00163
5. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. liepos 3 d. sprendimas byloje C-62/86, *AKZO Chemie BV v Commission of the European Communities* (1991), ECR I-03359. Para 59-60.
6. Europos Teisingumo Teismo 1996 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje C-333/94 *P Tetra Pak International SA v Commission of the European Communities* (1996), ECR I-05951.

7. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. kovo 16 d. sprendimas byloje *Compagnie maritime belge transports SA (C-395/96 P), Compagnie maritime belge SA (C-395/96 P) and Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) v Commission of the European Communities*. Sujungtos bylos C-395/96 P ir C-396/96 P
8. Generalinio advokato Fennelly 1998 m. spalio 29 d. nuomonė apjungtose bylose C-395/96 P ir C-396/96 P *Compagnie maritime belge transports SA, Compagnie maritime belge and Dafra-Lines A/S v Commission of the European Communities* (2000), ECR I-1365.
9. Pirmosios Instancijos Teismo 1999 m. spalio 7 d. sprendimas byloje T-228/97 *Irish Sugar plc v Commission of the European Communities* (1999), ECR II-02969.
10. Pirmosios Instancijos Teismo 2003 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje T-219/99, *British Airways plc v Commission of the European Communities* (2003), ECR II-05917.
11. Pirmosios Instancijos Teismo 2002 m. birželio 6 d. sprendimas byloje *Airtours plc. v Commission of the European Communities*, ECR II-2585.
12. Commission Decision of 7 December 1988 relating to a proceeding under Articles 85 and 86 of the EEC Treaty. 89/93/EEC (OJ L 033, P. 44).
13. Europos Komisijos 1993 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje dėl atsisakymo leisti naudotis Rødby uostu, 94/119/EC, (OJ, L 055, P. 0052).
14. 2000 m. gegužės 17 d. LR Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000 06 28, Nr. 52-1516.
15. *European Commission. DG Competition*. DG Competition discussion paper on the application of article 82 of the Treaty to exclusionary abuses. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23] Prieiga per internetą: <<http://europa.eu.int/comm/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>>
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. vasario 10 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁷-783-06 AB „Gubernija“ v. Konkurencijos taryba
17. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2006 m. gegužės 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-1174-10/2006 AB „Lietuvos paštas“ v. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.
18. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos

konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijos steigimo sutarties 82 straipsniui.

19. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 2S-8 *Dėl A.Jankausko paslaugų ir prekybos įmonės veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimus*
20. Konkurencijos tarybos 2002 m. sausio 24 d. nutarimas Nr.1/b *Dėl AB „Akmenės cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatas.*
21. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. 6/b *Dėl SPAB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas*
22. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2000 m. birželio 15 d. nutarimas Nr.8/b *Dėl SP AB „Utenos šilumos tinklai“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 punkto pažeidimo.*
23. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1997 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 1 *Skirti baudą UAB „AGA“.*
24. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1997 m. kovo 27 d. nutarimas Nr. 8 *Dėl AB „Audėjas“ veikų atitikimo Konkurencijos įstatymo 3 str. nuostatomis.*
25. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1997 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 23 *Skirti baudą UAB „Utenos trikotažo prekyba“.*
26. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1996 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 40 *Skirti baudą AB „Klaipėdos duona“*
27. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1996 m. birželio 27 d. nutarimas Nr. 28 *Skirti baudą Specialios paskirties akcinei bendrovei „Lietuvos geležinkeliai“.*
28. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 1996 m. rugsėjo 26 d. nutarimas Nr. 31 *Skirti baudą SPAB „Anykščių vynas“.*

Teisės norminiai aktai:

1. Europos Bendrijos steigimo sutarties konsoliduota versija (su Nicos sutartimi įvestais pakeitimais). (OJ, 2002, C 325, P. 33)
2. Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties sutartis įsigaliojo 1952 m. liepos 23 d. ir pagal sutarties 97 straipsnį baigė galioti po penkiasdešimties metų, tai yra 2002 m. liepos 23 d. BGBl. 1952. P. II-447.

3. 1995 m. birželio 12 d. Europos sutartis, steigianti asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų Šalių Narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės.
Valstybės žinios, 1998 01 31, Nr. 11-266.
4. 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (EB susijungimų reglamentas) (OJ, 2004, L 24, P. 1)
5. 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2790/1999 dėl Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų grupėms. (OJ, 1999, L 336, P. 21)
6. Gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OJ, 2004, C 31, P. 5)
7. Komisijos pranešimas – Gairės dėl Bendrijos steigimo sutarties 81 str. 3 d. taikymo (OJ, 2004, C 101, P. 97)
8. Komisijos pranešimas – Vertikalinių apribojimų gairės (OJ, 2000, C 291, P. 1)
9. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams (OJ, 1997, C 372, P. 13)
10. Commission guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications networks and services. (OJ, 2002, C 165, P.)
11. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais).
Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856
12. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas. Valstybės žinios, 1992, Nr. 29-841.
13. 2000 m. gegužės 17 d. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 52 „Dėl Konkurencijos Tarybos paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo“, Valstybės žinios, 2000 06 28, Nr. 52-1516;
14. 2000 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nutarimas Nr. 373 Dėl (su pakeitimais ir papildymais) „Lietuvos Respublikos derybinių pozicijų derybose dėl narystės Europos Sąjungoje patvirtinimo“.
15. Sherman antitrust act. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-02-23] Prieiga per internetą:
<<http://www.usdoj.gov/atr/foia/divisionmanual/ch2.htm#a1>>
16. OFFICE OF FAIR TRADING (OFT) Guideline 415 „Assessment of Market Power“, 2004, para. 2.12. [interaktyvus] [žiūrėta 2007-03-27] Prieiga per internetą:
<http://www.oft.gov.uk/shared_of/business_leaflets/ca98_guidelines/oft415.pdf>

Santrauka. Dominavimo samprata pagal EB Sutarties 82 straipsnį ir jo nustatymo problematika

Šiame magistro darbe nagrinėjama Europos Bendrijos konkurencijos teisėje įtvirtinta dominuojančios padėties koncepcija. Darbo tikslas – atskleisti dominavimo sampratos bei nustatymo ypatumus, identifikuojant dažniausiai sutinkamas problemas. Išskiriami tokie dominavimo tipai, kaip vienasmenis dominavimas, kolektyvinis, bei superdominavimas. Ypatingas dėmesys skiriamas dominavimo koncepcijos plėtojimo tendencijoms, atsižvelgiant į šiuo metu Komisijos pradėtą EB Sutarties 82 straipsnio reformą.

Darbe koncentruojamasi į Bendrijos teismų bei Europos Komisijos suformuluotą praktiką šia tema bei galimus taikymo praktikos pasikeitimus. Tačiau kartu vertinamos ir Lietuvos konkurencijos teisėje nusistovėjusios taisyklės, kurios reglamentuoja ūkio subjektų dominavimą. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva yra įsipareigojusi suderinti savo nacionalinę teisę su Europos Bendrijos *acquis communautaire*, įskaitant ir konkurencijos teisės taisykles, siekiant įvertinti, ar Lietuvoje galiojančios konkurencijos teisės normos atitinka Europos Bendrijos taisykles dominavimo padėties aspektu.

Summary. Dominance Under Article 82 of the EC Treaty and the Problems of Its Finding

This study is devoted to the analysis of the conception of dominance in the European Community competition law. The objective of this study is to ascertain the main features of the aspects of dominance, including its finding problems. The analysis presents such types of dominance as single dominance, collective dominance and super-dominance. Particular attention is given to the research of the possible changes of the concept of dominance, subject to the process of modernization of application of Article 82 EC.

It is concentrated to the practice of the European Community courts and the European Commission. However Lithuanian competition law, which regulates dominance, is also examined. Considering the undertaking to approximate Lithuanian national competition law to *acquis communautaire* of the European Union, the study labours for answering, whether the competition rules, established in Lithuania correspond to the European Community competition law in the light of dominance.